

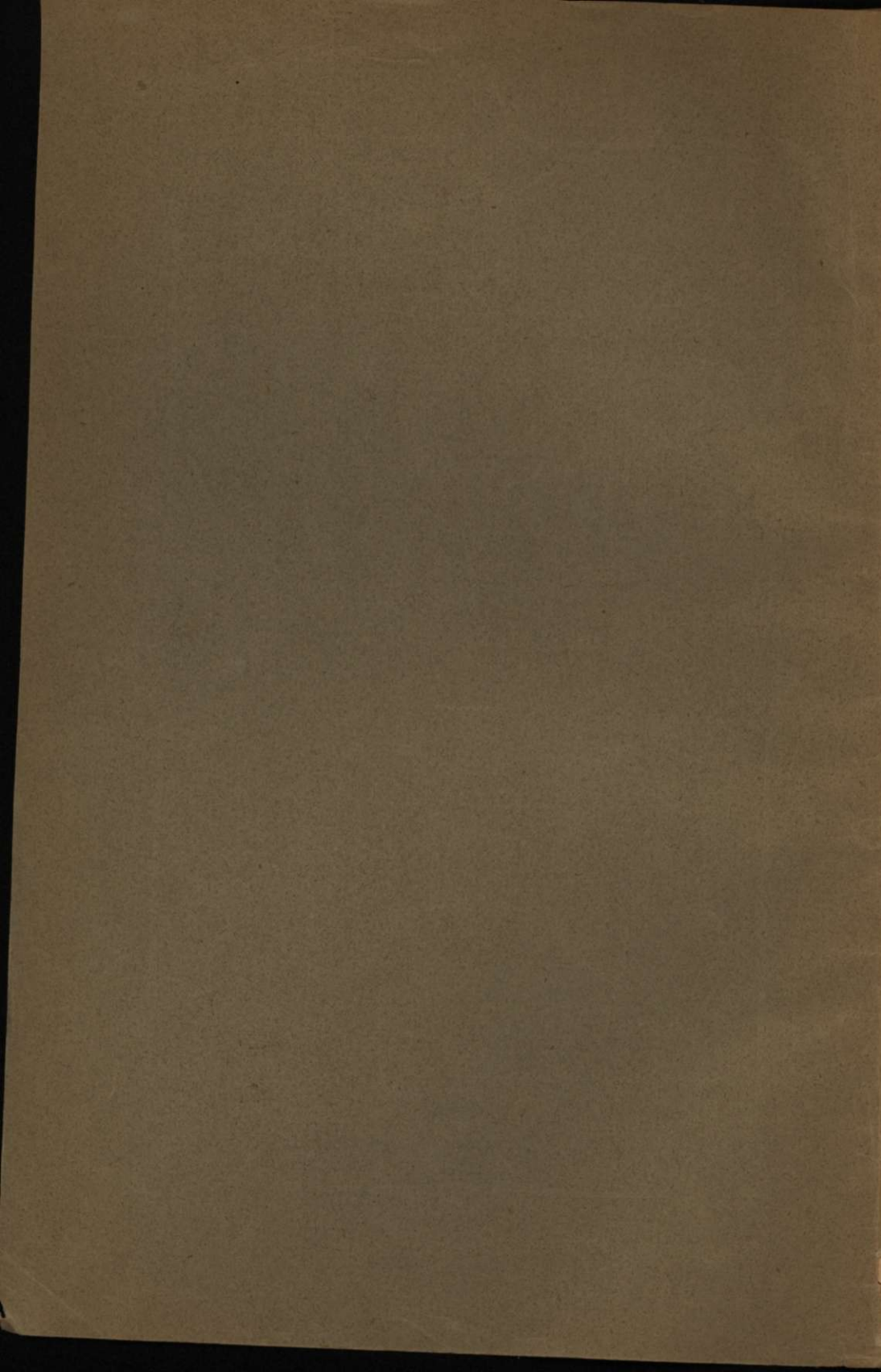
A
SZÉKELY-UDVARHELYI
RÓM. KATH.
FŐGYMNASIUM
ÉRTESITŐJE

AZ
1887/88. TANÉVRŐL.

KÖZREBOCSÁTJA
AZ IGAZGATÓ.

SZÉKELY-UDVARHELY,
BECSEK DÁNIEL KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL,
1888.

Á

SZÉKELY-UDVARHELYI

RÓM. KATH.

FŐGYMNASIUM

É R T E S I T Ő J E

AZ

1887/88. TANÉVRŐL.

KÖZREBOCSÁTJA

AZ IGAZGATÓ.

SZÉKELY-UDVARHELY,
BECSEK DÁNIEL KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL,
1888.

1

NYKELLY-UDY-LEHETI

ROM KATH.

FÖGYMNASIUM

ERSTESEITZ

22

LEHETI-UDY-LEHETI

42888

NYKELLY-UDY-LEHETI

ERSTESEITZ

NYKELLY-UDY-LEHETI

ERSTESEITZ

ANTIGONE.

Un peu de chaque chose.

Az erdélyi paedagogia vezérférfiának ajkáról hallám e szép mondást, melynek szövegszerű magyarázata a mily csekély resultatumot árul el, annál fontosabb positiot alkot a praxis keretében.

Miután pedig mi magyar nép — mint mondá igen találón a pesti egyetem boldogult *aestheticusa* — mindennek gyakorlati oldalát szoktuk nézni, bár nem mérlegelni: követem én is nemzetemnek ezt a napról-napra rohanó léptekkel érvényesülni kezdő életelvét s dióhéjban meg fogok emlékezni mindazon ismeretekről, melyek felvett tárgyam határain belül fekszenek, vagy azzal világosabb megértés szempontjából érintkező szomszéd fogalmak.

Dióhéjban, mondom, mert czélom csak az iskola, czélom csupán az általános ismeret s ennek kapcsán az általános műveltség elérése a szomorujáték, mint költészeti műfajnak talaján az encyclopaedicus irányban tanítani köteles középtanoda kertjében.

Hogy mért választám szerény adatgyűjtő munkálkodásom tárgyául épen *Antigonét*, melyről már oly sok filologiai genie oly sokszor és sokat irt: kísérletem intenióját megvilágítják a következő támpontok: Az utasítás határozottan előírja a nyolczadik osztálybeli görögnyelv tananyagát tevő auctorok sorában egy *tragoedia*, főleg *Antigone* olvastatását, mely bölcs intézkedés egyhangú tetszéssel találkozott országszerte s nagyon méltányos is, hogy ha már *Herodotos* és *Xenophon*nal a történelem, *Platon*nal a bölcelet s mit előbb kell vala emlitenem: *Homerossal* az *epicus* költészet fejlődésének és virágzásának történetébe vágó rész közlése is tárgyalva lön: a *tragoedia*, mint a költészet gyöngye is felvétessék az általános tárgyalás kategoriái sorába.

S miként szintén a közoktatási tanács parancsa szerint nagyon helyesen a főczél Homéros világának két éposza alapján az akkor divatozó culturalis factorok segélyével teljes világításba helyezése a felsőbb osztályokban jogosan hangoztatott irodalmi tanítás elvénél fogva: úgy thémám tárgyalandó rendszere a felvett jelmondat folytán igazolt; továbbá nem pusztán szakszerű tudományos értekezés a programmirás főczélja, nem legkevesbé, erre a szakközölnyök hivatvák, hanem bizonyos ismeretek közlése az ifjúsággal, melyek az előadott vagy előadandó classicusok tárgyalt anyagát biztossabban őrzik meg az emlékezet számára; bizonyos ismeret-terjesztő dolgok közlése a laikus közönséggel, mert meg vagyok győződve arról, hogy nem egy ember jó filologus lett volna, de életcélja s magán körülményei más pályára szöliták, de azért idylli óráiban, a mai élet által soha el nem érhető otiumának egy kedvező pillanatában még most is különös előszeretettel viselkedik a hajdankor hagyományának évülhetetlen kincsei iránt, már pedig a tudományos központtól teljesen elzárt vidéken tartózkodó egyén az általános irányban nyert ismeretei bővítését csakis a program-író populáris stilben irt közléseivel érhetni el s ezzel lerója egyuttal az általános emberiséget illető kötelesség hátlájának adóját is.

Továbbá, hogy ne kelljen a tanárnak a szöveg magyarázatát és fordítását a bevezető és tovább szükséges részek előadásával mind untalan megszakítani, hanem óráról-óra keves hozzáadással felhagyja s ezzel érvényesül a másik módszeres követelmény is, hogy a szövegből több rész lett letárgyalva. Végre nem egy gymnasium van széles Magyarországon, a melyekbe frequentálók túlnyomó száma szegény szülők gyermeke, kik azt a pár forint didactrumot is alig tudják egy év folytán beszölgáltatni, hogyan kívánhatni azoktól irodalomtörténeti kézikönyv megszerzését, nem elég paenitentia rájuk nézve az üzletté fajult s gombamódra szaporodó tankönyveknek a folytonos változás által méregdrága megszerzése.

Ezen állapotok érdekében felhozott érvek iránt való tekintetből czélom a jelen alkalommal egy kis compendiumot összeállítani.

A dráma általában.

A görög nép ideális népfaji jellegét bölcsőjétől létének a szabadság vesztével megásott sirjáig hiven megőrizte s ez az idealismus, ez a fenkölt szellem társulva igazi szabadelvűséggel s nemes becsvágy sugallta felfogással, mely a görög jellem színejavát alkotá, bizonyos mértékben gyümölcsei lettek annak a hosszú fenhatóságnak, melyet a költészet ezen népfajon oly korán kezdett gyakorolni.

A görög ember történetének legrégebbi korában, mikor csak kezdett közeledni a történeti hajnal szürkülete felé, a nagy természetet imádtá. Későbbi időben a teremtő mindenhatóság nagy művében nyilatkozó erőit személyesítette, azaz hitte, hogy azok megett egymástól teljesen különböző isteni lények rejlenek, melyek egymástól függetlenül vagy közösen működnek s melyeknek hatalma s az emberekre való hatása más és más. Ennek alapján a görögök, a legrégebbi időtől fogva theogoniai felfogásuknak reális alakban igyekeztek kifejezést adni, isteneiket férfiaknak s asszonyoknak képzelék, kiknek hatalma már nagyobb, mint az embereké, de a kik épen oly fogékonysággal bírnak a szabadon csapongó öröm, a mélyen érzett bánat, az enyém, tied, övé óhaja, az átkos következményü párttusa egyes alakjai iránt, mint az emberek.

Mennél jobban mélyedt a görög ember vallásos cultusának lényegébe, annál kitartóbb rokonszenvvel viselkedék a természeti erők érzékitett jelképeinek jó és balsorsa iránt. De az összes görög istenek közül egy sem volt, ki a halandó rokonszenvét annyira felébresztette volna, mint Dionysos, a bor istene, a „Természeti öröm és felindulás adományozója, s mindannak határozott ellen-sége, mi az ember éltető elemét elhomályosítani vagy előlni tudta volna.“

A hagyomány szerint Dionysos satyrok kíséretében bejárta az egész földet s kalandos útja hol félelembé ejté, hol veszélybe dönté, hol diadalittason száguldott tovább, míg végre a halhatatlanok és halandók közt fennálló keserü ujjhúzást megszüntető győzelmével vallásos tiszteletét megalapítá Indiában, Itáliában és Görögthonban. Ezen legendaszerű elbeszéléshez egy más mythicus vonás is járul, hogy van egy hely, hol azok, kik itt a földön hívek

voltak, a földi zarándoklat befejezte után a bornál is erősebb ételt és italt fognak élvezni. Ennek reális magyarázata a keresztény felfogás tanának alaptételei szerint könnyen adható, eltekintve a sok hasonló vonatkozástól a szt. evangelium is erre a gondolatra czéloz: boldogok az éhezők, mert a tulvilágon kielé-gittetnek.

Ily módon tehát megalakult a Dionysos-cultus is, s mint-hogy a görög nép mindazon istenek dicsőítésére, kikhez rajongó szeretettel vonzódott, a formyszerű istenitiszteleten kívül ünnepekkel is kedveskedett: létesített Dionysosünnepet is. A Dionysos tiszteletére rendezett ünnepek négyfélék valának: Attica népe december (Poseideón) hónapban tartá a szüretet, egybekötve a kis vagy mezei Dionysiákkal; januárban (Gamélión) a Laenacákat, melyet borsajtó ünnepnek is szokás nevezni, mert ekkor hozták működésbe a borsajtot.

Februárban (Anthestérión) az Anthestériákat, a pajzán vi-rágünnepet, mikor először izlelék meg a mult évi termés kedvre-derítő nedűjét és végre márcziusban (Elafébolión) a nagy Dio-nysziákat; mely mint epithetonja is mutatja, a legfényesebb volt, annak emlékére tarták, hogy a kikelet gyümölcsérlelő sugarai elő-ször mosolyognak a szőlővenyigére. Az elsőt vidéken, a három utóbbit Athenben ülték meg, s hogy mily kedélyes, tréfás jelene-tek közt s vidám hangulatban folytak le: teljesen hű képet ad erről a moderu kor szürete annyi különbséggel, hogy ma nem ál-dozik a nép, míg akkor oltárt emelt fából vagy pázsitból az egész falu jelenlétében, odavaló énekesek vették körül, kik hymnust, dicséneket zengedeztek Dionysos ismert kalandjai valamelyikére s tánczoltak, mert satyrok kísérték az istent kalandos földkörüli útjában: nem ritkán az énekesek is hegyes fülekkel, behorpasztott orral és kecskefarkkal ellátott ruhába öltöztek, magokat az isten körébe képzelék s épen oly hévvel, lelkesedéssel daloltak viszon-tagságáról és győzelmes útjáról, mintha tanúi lettek volna.

Tehát az énekesek csoportosulásának kezdetleges voltával meg van adva az irány a kar kifejlése felé, melyből csakhamar tüneményszerűleg, mint a keleti rege csodamadara, fejlik ki a dráma.

A karról.

A falusi énekesek rendszeren választottak valószínűleg egyhangelű felkiáltással egy karvezetőt (choregos), kinek később a kardal teljes kifejlődésénél igen fontos hivatású szerep jutott osztályrészül. Kezdetben Dionysost vagy annak követét személyesíté, azok szerencsés vagy veszélyes vállalattal járó tetteit nyilvánosan az oltár körül eljátszta, szóval bár halvány kiadásban is, de már a drámai cselekvés terére lépett, a kar pedig táncz közben dalokkal fejezte ki az érzelmeket, melyek a látott és hallott után mindenkor keblében támadának. Itt kell tehát keresnünk talaját a később oly hatalmas folyóvá nőtt dráma gazdag erének.

A kardal, melyet Dionysos tiszteletére énekeltek, dithyrambos nevet viselt, mely bordalt jelent, tulajdonképen s etymologice is a szőlőtővel rokon. Ebből eredt a tragoedia és comoedia. Tragodia kecskedalt fejez ki, mert rendszeren kecskét áldoztak Dionysosnak az ének zengése előtt.

Comoedia falusi dalt fejez ki, hol a kar énekének szövegét tréfás megjegyzések, elmés ötletek, pajzán falusi tréfák tevék, de mindig cselekvéssel. És ez a körülmény minden kétséget mellőző módon tekintélyes vivmánya a költészetnek, mert hatalmas ugrással vitte azt előre akkor, midőn az elbeszélés az eposznak árral haladó kívánalmaival szakított, kicsapott az árral szembeállás, a küzdés, a cselekvés nyílt mezejére, mi a drámai alkotás processusának legfőbb követelménye.

A kardal, mint minden, ugy ez is kezdetleges volt; kóbor falusi csapatok alakultak, melyek bebarangolva a vidéket fuvola kísérete mellett daloltak. A Dór lyrának köszönhető, hogy a kardal a kifejlés művészi phásisán haladva, a dórlantos költészetet cultiváló jellemek folytán szerencsés végmegoldást nyert.

Az első spártai, Alcmanios (660. a. Chr.) ki a strophicus szerkezet megalapítója, a mennyiben elrendelte, hogy a kar ének közben majd jobbra, majd balra forduljon s e fordulatoknak megfelelőleg írta a dalokat strophák és antistrophákban, mely fordulattól származott a stropha elnevezés. Különböztet irt erotikus dalokat, pártheniákat azaz karénekeket hajadonok számára, templomi körmenetekre szánt dalokat (prosodia), magasztos hymnusokat az istenek jótékony hatalmához stb.

Sziciliai Stesichoros (620. a. Chr.). Családi nevén Tisiásnak hívták, de a kardal ügyes vezetése körül szerzett bokros érdemei folytán az irodalom stesichoros (karfőnök) néven emlékszik meg róla. Ő egy lépéssel tovább vitte a kart, behozta az epódicus szerkezetet, a mennyiben midőn a kar jobbra s balrafordulása, a stropha és antistropha után kiinduló vagyis nyugalmi helyzetébe visszatért: egy harmadik versszakot az epodost éneklé.

Költői munkásságának anyagát a trójai mondakör hagyományai szolgáltatták. A modern korig hiven megőrzött köztudomásu dolog, hogy Heléna mikor már istennő volt, vaksággal sujtá a költőt róla rosztat kovácsolt dalai miatt. Később azonban elkövetett hibáját jóváteendő egy engesztelő költeményt irt, melyben megczáfolja Trójába szökését, miért is a teremtő Mindenhatóság főnséges panorámája újra feltárult előtte.

A r i o n. (600. a. Chr.) A legtöbb érdemmel dicsekszik, a mennyiben a Dionysos tiszteletére és magasztalására irt himnusoknak bevégzett kardali alakot adott az által, hogy a kar számát 50-re emelte fel, a drámátizáló és canticus részeket pontosan elkülöníté s mert a szereplők az áldozati oltár körül csoportosulának: ezt a kart cyclicus, kóralaku karnak szokás nevezni. Ezek közül egyet őrzött meg a hagyomány, azt, melyet Poseidonnak szolgálíhoz, a delphinekhez intézett. Ugyanis a költőt tengeri utja alkalmából művészetét kaján szemekkel néző hajósok a hullámokba dobák, de a hajó körül ólálkodó delphinek lantjának bűvös hatása alatt hátukra vevék s így szerencsésen szárazra vergődött, Orpheus katasztróphája páratlan maradt.

I b y c o s (540. a. Chr.) Italia görög gyarmatának szülötte, kit a stesichorossal való rokonság kapcsa ösztönzött hasonló kísérletekre. Kardalaiban a harcziás színezet az uralkodó, eposz felé hajlik, bár szerelmi lyrája sem megvetendő. A rege szerint sirját a tenger hullámaiban lelte, hasonló oknál fogva, mint Arion, gyilkosait azonban elárulák a darvak, melyek hajóját kísérték; azóta „Ibycos darvai“ kifejezés egészen közmondássá lőn, ha az elkövetett gonosztett napfényre jött. Ibycossal a kardal cultiválása meg is szűnik s a dőrföldből átplántált növény Attica talaján nő nagygyá és virágzik pompájának fenséges nagyszerűségében.

Az irányadó lépést Thespis tette meg (536 körül), ki néme-

lyek állítása szerint kóbor szintársulattal járta be a vidéket s játszta kocsiról önkészítette darabjait, mint a dithyrambosi kar vezetője. Ez a kocsiról játszás megszokott jelenség volt Dionysos és Demeter ünnepein, főleg falun, hol kénye-kedve szerint üzhette vastag tréfáit, a tetszését hangos kaczajban kifejező nép közvetlen mulattatására a felvilágosultnak nevezetnű szokott kor nem egy hasonló jelenetéhez parallel módon.

Thespis fellépése határozottan eredménydús, korszakalkotó a dráma fejlődésének menetében, mert a Dionysos tiszteletére költött dalok dialogját szűkebb körre szorítá, ezután nem a karvezető s az egész kar, hanem annak kiszemelt s az előadásra tehetésegebb tagja közt folyt felváltva a beszéd, még pedig a főnök, a coriphaeus emelkedettebb pontrólszavalt a kardal szünetei közt azzal az egyénnel, kit a karból választott s kit hypocritesnek, beszélőnek neveznek s mely később a színész közönséges elnevezése lőn. Thespisnek tehát vivmánya az, hogy egy rendes színészt kezd alkalmazni.

Az általa megkezdett irányban halad Phrynichos (512—476), kinek darabjában szintén csak egy hypocrites játszik, de a kart egy lépéssel később elért passiv rendeltetésének medrébe szorítja. Ugyanis kétfelé osztja, hajadonok és öregek csoportjára, s darabjain a drámai színezet erősen uralkodik, miből bus, borongós kedélyének visszatükrözése folytán egyénileg nem kis kára lett. Midőn Herodotos elbeszélése szerint Miletus elfoglalását adta elő az ion lázadás utolsó évéből, oly világfájdalmas hangulattal irt s vázolta törzsrokonai szomorú állapotát, hogy a kiállott szerencsétlen napok emlékének visszaidézése folytán lehangolt nép a behegedt sebek felpanttintásáért 1000 drachma bánatpénz lefizetésére kötelezte. Phoenissáiban Phrynichos magasztalja hazája di-cső győzelmeit a perzsa háborukban; nevét az elkülönített kar egyik felétől veszi, mely phoeniciai asszonyokból állott a más részt perzsa tanácsosok alkották.

A kar tehát lassan-lassan közeledik óhajtott végmegoldása felé, a szereplés egyessége mind jobban kidomborodik, a coriphaeus és hypocrites játszanak csak, a kar pedig kíséri s mindinkább megközelíti későbbi feladatát, hogy a hallgatóságnak a darab hatása folytán támasztott jó vagy rossz érzelmei hű tolmácsolóje legyen.

A satyrdrámák még tartják helyöket a specialis istentiszteleteken, sőt később, mert rendszeren Dionysos ünnepein játszottak, a tragoedia epilogja gyanánt egy satyrdrámát is adnak, melyben a kar ilyen szeszélyes erdei lények alakját mutatja, s tréfás fordulataival jól eső mosolyt von a hallgatóság ajkára.

Ilyen satyrdráma alkalmazása tragoedia végén azért történt főleg, hogy a szomorujáték megrázó jeleneteinek gyászos befejezése által lehangolt nép vidám kedve újra visszatérjen. Három férfit említhetni, kik a satyrdráma alkotás terén kitűntek: Choërilos, Pratinas, Aischylos pályázó-társa és a dór származásu Phlios.

Mielőtt a tulajdonképeni szomorujátéknak és szerkezetének tárgyalására áttérnék s a nagy tragicus triász jellemének, reformjának s egymáshoz való viszonyának mérlegelésébe bocsátkoznám, szükségesnek tartom az általános tájékoztatás szempontjából röviden megemlékezni a szini állapotokról.

A görög színház.

A színház szenthely volt, úgy a tragoedia, mint a comoedia a nyilvános istentisztelet kiegészítő cselekményeihez tartozott. Mint mai napság nem egy helyen, úgy a régi görögök is kezdetben rögtönzött faalkotmányon tarták szini előadásait és pedig rendszeren a piacon. S mint a modern korban egyes bohóctársulat utczáról-utczára jár széles szekerekkel s azon végzi műmutatványait s az összesereglett kíváncsi néptömeg az utca minden zúgát-helyét megtöltve gyönyörködik abban: ugyanazt tapasztalhatni a görög népnél, hol még a fára is felkúszott a publicum apraja, sőt nagyja is.

Történt azonban, hogy egy ilyen emelvény a nagy teher következtében összeroskadt a Chr. 500-ban épen mikor Aischylos és a satyrdrámák királya Pratinas művészi versenyre kelének. A romhalmak közt nem egy ember lelketlen hullája hevert, miért is elhatározták, hogy állandó szinkört fognak építeni Dionysos istentiszteletére s ezzel ki lesz zárva a veszély okozta emberáldozatok esetlegének bekövetkezése.

Még azon évben megkezdték félkör alakjában kőből Isten szabad ege alatt nyitott stilben. A helyet, mely Dionysosnak dedícált földrész volt, Lenaeonnak vagyis borsajtó piacznak nevezék

s feküdt a fellegvár (acropolis) délkeleti oldalának tövében. Tehát a hegy szikláiba épült. Az ülőhelyek távol a mai bársonyos pályahelyek kényelmeitől szabályosan a sziklából kivágva, mint megannyi lépcsők néztek ki egymás mellett és fölött; középen az egész félkör átszelve volt egy út által, melyet övnek (perizoma) neveznek és arra szolgált, hogy a különben nagy terjedelmű szinkör egyes helyeire könnyebben helyezkedhessék el a nézőközönség. Erre különben szükség is volt; mert a görög színielőadásnak ritkán tartása és vallásos cultussal való egybekötése szükségszerűleg megokolt módon nagy tömeget vonzott össze, Görögthon minden vidéke társadalmának összes rétege képviselve volt, nem ritkán 30—35,000 főre rugott az egybegyültek száma, az övnek nem léte pedig a közlekedést illetőleg általános zürzavart s tekintve a fokozódó helyeket a tolongás útján balesetet idézett volna elő.

A sorokat fölfelé tizenhárom átjáró, tizenhárom ékalaku részre osztja. Ezek mind kőből építvék, illetve a sziklába vannak vágva. A legelső vagyis első sorban közvetlen az orchestra mellett a mai támlaszékeknek megfelelő helyén van hatvanhét ülőhely márványból, az utána következők fából. Ezen sorban foglalnak helyet az állam elsőrangú magistratusa és papjai, ideértve az egyes küldöttségek (theoria) vezetőit is. Az első sor közepén ült Dionysos főpapja ünnepi diszben, jobbról Apollón papja balról a város őrének Zeus Poliaiosnak papja. Az ülőhelyeket félkörben a színpadtól elválasztá az orchestra, egy tér, mely mint neve is mutatja, táncz helyet jelent, szintén kizárólag a kar számára volt fenntartva s oda senkit sem engedtek be, mint a hogy mainapság nagy előadások alkalmából szokás.

Az orchestra közepén állott Dionysos isten áldozati oltára (thymele), mely egyuttal a kartáncz középpontját is tevé. Az orchestra és a színpad közt van két átjárás az u. n. parodos, melyen át szokott vonulni a kar. A színpad egy emelkedettebb hely, erős alkotmány, rendszeren kőből készítve; a háttér (skene) a tra-goediában mindig templomot vagy királyi palotát ábrázol, míg a comoediában utcát vagy magán lakot. A palotán mindig 3 kapu van, középen a királyi kapu, melyen csak a királyi szerepet játszó színészek szabad bejönni vagy távozni, mellette két kisebb, hol a második és harmadik színész jár-kél ki s be.

Azonkívül oldalcouliissákat is találunk az ugynevezett fordítható ajtókat (periaktoi), melyek három oldalú prizmát ábrázoltak minden oldalon más színhez való képpel s ezek megerősített sarkok körül forogtak. Teljes színváltozás ritkán ment végbe, ilyenkor is függőnyt vontak fel vagy jelezték egyszerűen, ha ki nem állíthatták a decoratiókat. E körülményen nincs miért bámulatunknak kifejezést adnunk, hiszen még Shakespeare kora is egyszerű fali táblák kitétele által jelezte, hogy a hallgatóság hol képzelje a jeleneteket. A színpad előtt, hol ma a sugólyuk áll, volt egy háromszögű lépcső mindkét oldalról csúcsban ölelkezve; a lépcsők mélyebben feküdtek úgy, hogy a párkányzat némileg eltakarta, ez az istenek megjelenítésére szolgált s mert mintegy a földből, az alvilágból tűnt, bukkant fel: Charon alvilági révész lépcsőjének nevezték el. Találkozunk már a görögöknél is sülyesztőkkel részint szellemidézések eszközlésére, részint azok gyors eltávoztatására; továbbá voltak mechanikai készülékek is, melyekkel az isteneket égbe emelték vagy távoli jeleneteket produkáltak s az égi háboru hangos moraját villámlással együtt színpadra vihették.

A mi a ruházatot illeti, meglehetősen tarka-barka jelleggel bírt s közel szemlélve komikus hatást keltett, de a melyek czél-szerű és szükséges voltát a helyi körülményekhez való helyes alkalmazkodás tapintatának kell betudnunk. Emlitém ugyanis, hogy óriási sokaság sereglett össze, a színpad nagy terjedelmű volt, hogy tehát minden jelenvolt láthassa és élvezhesse a színészt: azt elérni csak úgy lehetett, ha kirivó, messzefeltűnő ruhába öltözött és mesterséges eszközök útján tette nagyobbá arcát úgy, mint egész testalkatát. A trágóediában szereplő színész ruhája teljesen azonos volt a Dionysos-féle processióknál használni szokott öltözékekkel: sáfrányszínű csikokban játszó majdnem uszályos ruha, övvel átszorítva, erre jött egy derékig nyuló felöltő a chlamys, rómaiaknál palla, a tragikus álarcz, mely rendszerint királyi nemes és a hatalmi méltóság hódolatot parancsoló jellemvonásait tükrözé le többnyire hosszú hajfonattal és a fatalpú csizma (cothurnos, comoediában soccos), mely athletai termetté idomítá a színészt, de egyuttal otromba, nehézkes járást is kölcsönzött, miért is ritkán, s akkor is csak kis körben tudtak mozogni. Ilyenformán a nézőtér

legvégső pontján ülő egyén is elég tisztán kivehette a szereplőt s az caractert, melyet repraesentált.

A beszédet a mi illeti, mesterséges úton igyekeztek lehetőleg erősbiteni és megkötni a hangot az u. n. hangfogókkal, melyek érzékből hészült sugólyuk alakjában a nézőtér egyes pontjain valának elhelyezve. Mindezek daczára is, hogy stentori hangon kellett declamálni: az kétségtelen, mi a mimicá rovására még sem történt, mert arczát nem látták s a nagy álarcz eléggé kidomborítá a tragikai fenség éleit. Sugás és több ilyen újabbkori találmányu szükséges rosznak nyomára sem bukkanunk. Mindazonáltal az összbnyomást messze tulszárnyalja a modern kor szülte tra-goedia látása. Ma minden darab új vagy ismeretlen tárgyú s így az újság ingerével vonz és hat, a görög nép drámái tárgyának tartalmával bár főbb vonásokban csak, de előre tisztába volt, saját isteneit látta ott érzékítve megjeleni s vallásos tendenciákkal telve szentnek is tartá s legfőbb erkölcsi kötelmének ismeré egyszer bár évenkint az ünnepi cselekvényben résztvenni, mint az igazhívő muzulmán Mohamed légben álló koporsójánál. Továbbá a darab ma minden ízében hat, a színész játszik, cselekszik, valódi typussá változik, mozog s a cselekvés minden egyes momentumát érvényre juttatja annyira, hogy a hős, kit ábrázol, küzd előttünk, mig Hellas ege alatt lágy excentricus minden mozgás a nehéz cipő miatt s ez nagyon természetes valami lényeges befolyást gyakorol a darab hatásának csökkentésére. De azért Codrus ivadéka szent áhítattal csüngött annak minden egyes mozzanatán, együtt érzett sirt és nevetett a színésszel.

Ezek volnának bevezetésemben kitűzött állapotomhoz szigoruan ragaszkodó főbb vonalai a görög színháznak, lássuk most mi-nő előkészületeket igényelt egy darab előadása.

A Dionysia-ünnepeket emlitém már, a nagy Dionysiákon s a borsajtóünnepen szoktak újakkal előállani. Ha már most az ünnep s annak fénypontja az előadás ideje közelgett, akkor a költő, ki pályázni, illetve kezdetben fellépni akart: ebbeli szándékának kijelentése czéljából elment az archon basileushoz, kinek hivatalos tisztébe vágó dolog volt az ünnepélyek rendezése. Innen kedvező válaszzal távozván, első teendője vala kart szervezni, azt betanítani és játszószemélyekről gondoskodni. Rendesen a már szerepelt

karbeli egyéneket gyűjté össze, kik mintegy conventiós kardalosok ebből éltek s minden ünnepi előadásnál együttesen jelentkeztek. Ugy ezek, mint a költő s a karvezető (choregos) tiszteletdíjat huztak s ezt a költséges terhet phylénként (község) atticai polgárok felváltva hordozák mindig a vagyoni állás nagyságához mértén, kik versenyezve egészen odaadó örömmel vállalák el, nem kimélték sem fáradságot, sem anyagi áldozatot; csakhogy mennél fényesebben legyen kiállítva a kar, tündöklőbb a ruházat s mennél maradandóbb nyomot hagyjon a publicum emlékezetének lapján. Ez a költség ha mérlegeljük a hagyomány útján fentartott adatok egyikét is, hogy például egy talentumra is rugott s viszonyítjuk a harmadfélezedbeli pénzállapotokhoz, bizony nem kis összeget tesz ki. S mindezekért minő osztályrész jutott jutalmi bér gyanánt? Megengedték, hogy az ünnepi győzelem emlékére saját költségén szobrot helyezzen el Athennek tripus nevű utcájában, melyre az akkori archon basileus, a költő és darabjának neve, az ünnep, melyen az adaték, pontosan fel valóának jegyezve.

A tragoedia fejlődésének serdülő korában gyakran maga a költő is fellépett darabjának valamely szerepében s ilyenkor az első vagyis főszerepet játszta s maga választá meg a mellékszereplőket. Öröket, szolgálakat, hirnököket s több ily fajta statista szerepvivőket szintén léptettek színpadra, sőt nem épen két-három szóból álló mondókájok is volt, például Antigonében az Örnek (fylax) s rendszeren komizáló stillal beszéltek ezek, mint a rómaiaknál a Parasiták, mint mai napság tapasztalhatni a shakespearei tragoediák műremekjeiben, hogy a merev komolyság keltette hangulat monotonomszerűségét némileg enyhítse, a figyelmét folytonos feszültségben tartó helyzetek átértésére villanyozza: vigjátékbeli alakok is mozognak.

A kar, ha a hős nő volt, nőkből állott, hacsak a költő mellesleges tekintetek folytán a nő jellemét isoláló okból nem alkalmazott férfiakat, így teszem Antigoneban a kart thebai aggastyánok tevék, Euripides Phoenissáiban phoeniciai hajadonokból, Baccháknban bacchansnőkből állott. Az előadás prologgal kezdődött s következett rája a kar felvonulása énekléssel, melyet parodosnak neveznek s tartott az, míg a kar az oltár körül az orchestrában elfoglalta a számára kijelölt helyét. A kar következő

szereplése stasimonnak nevezetik s mint a név is mutatja álló helyzetében adta elő, minden stasimon után egy episodos következett, a legutolsó stasimon már exodos néven ismeretes, mely egyuttal távozást jelez. Gyakorta úgy a kar, mint a színész együttesen adtak elő bizonyos érzelmes részletet, melynek tartalma mindkettő tragikai helyzetének megfelelt s ez volt a *commos*.

Az előadás napkelte után kezdődött és az alkony óráiban ért végett. Mely hosszas tartam oka is nagyon világos. A görögök nem játsztak minden este, csak a Dionysos tiszteletére rendezett négy ünnepen, ezeken pedig Hellas minden része képviselve volt, messze tájról zarándokolt ide, hogy tehát kárpótolva legyen a ritkán kínálkozó műélvezetet illetőleg s két-három órai előadásért ne kelljen messziről a központba fáradni: oly hosszú darabot irt a költő, hogy estig tartott, többnyire trilogiával állott elő, azaz eseményszerűleg összefüggő két tragoediával s egy satyrdrámával, néha tetralogiával is találkozunk, például Aischylosnál Agamemnon, Choëphoroi, Eumenides s egy satyrdráma, melyekben az esemény fonala egymásból szövődik. Satyrdrámát azért ragasztottak mindig a végére, hogy a benne előforduló alakok bizarr öltözéke s helyzeti comicummá fajult taglejtésök segítségével a tragoedia idegrázó jelenetei folytán a publikumnak az ünnepélyes hangulat kerékvágásából kizökentett kedvét helyreállítsa, visszaszerezze. A trilogia vagy a tetralogia nem ölelt fel szükségképen egy mondakört, lehettek a darabok különböző tartalmuak így Sophocles egyszer sem pályázott tragicus jutalomért a valódi értelemben vett trilogiával mégis a nevezetet arra is fentarták, alkalmazták.

A nép étellel s itallal jól ellátva jött a színházba, mert napestig bizon enni is kellett, a színházon át patak is csörge-dezett, melyből aztán magukkal vitt kis edénnyel meritve oltották szomjukat. Nők ritkán vettek részt s azok morálját is kétséggel hozzák érintkezésbe s ennek oka a görög nép sajátos naiv felfogásában rejlik, hiszen még a női szerepet is férfiak játszták, ma megfordult a világ sarkában, ma több közönséget vonz a színházba a színijelentés, ha nagy betűkkel férfi szerep után női személy van jelezve, ki arat is tapsot eleget testhez álló ruhájában! Különhen mindig a felső helyek valának fentartva számukra. Gyermekeket nem vittek a *classicus* bölcs felfogás évülhetetlen *axio-*

mája alapján, nem mint a modern divat teszi, hogy alig ül a gyermek, főleg ha leány, s már páholyokba tetszeleg, látszóvezik jobbra-balra s anyjával együtt gyönyörködik a Niniss, Nap és Hold, Boccacció, Szép Helena, Fekete hajó stb. fülbemászó zenével bíró szövegének izlésfinomító (?) piquanteriáiban.

Belépti díj is volt, mi körülbelül hat krajczárt tesz ki a mostani árfolyam szerint s ez tekintve az egész nap nyújtotta műelvezetet, igen csekély összeg volt s azt mindenigazi polgár, a rab-szolgák kivételével, kik ki valának zárva a nyilvános nemzeti ünnepélyek résztvevéséből, hálás örömmel fizette meg.

A szegényebb anyagi viszonyok közt élő, de valódi polgár-emberekért nem ritkán az állam fizette meg a belépti díjat, sőt később a kar s a színház összes költségei fedezésének terhe is az állam vállaira nehezült.

A tragicus triász.

Krisztus előtt 528-ban pillantá meg először Isten kéklő egén a napot az a férfiú, kinek örökkévaló nevéhez fűződik a tragoedia tulajdonképi megalapítása, kit a dráma nagy mesterének méltán nevezhetni s ez nem más, mint Aischylos, Euphorion fia Eleusisből a mysterium földjéről. A szomorujáték, mint ilyen, Thespis idejében kezdett kibontakozni a karbeli felfogás kötelékeiből, bár alatta is primitív drámai élénkséget árult el, a cselekvés, mint a drámai motívum lényegesebb követelménye csak halvány vonásokban érvényesült. Az Aischylos által talált tragoedia nem volt más, mint a vallásos cultus ünnepi tényének kimagasló pontja, egyszerű karból álló előadás, melynek az ünnepelt isten dicsőítését tárgyazó egyhangúságára az érdekfeszítés sugarait lövelte az a körülmény, hogy a zene és tánc elhaló és megújuló változatai közt a karvezető s a kar egyes jeleneteket tényleg le is játszott. Eddig csak egy színész volt, Aischylos azonban behozta a másodikat, elválasztá a dialogot a kartól s ez által mint fő postulatum emelkedik ki a párbeszéd, a kar alárendelt szerephez jut s csak intő, buzdító, serkentő, szóval tanácsadó befolyással él a szereplőkkel szemben s ama szelíd vagy keserű érzelmek kifejezésére szolgál, melyeket a darab egyes episodjai támasztottak a hallgatóság keblében. A két színész és pedig a tragicus hős (protagonistes) és a második (deuteronistes) abba a szerencsés stadiumba lépnek, hogy a

kölcsönös felelet és kérdés váltakozása, valamint az egymás mellettség körülményének bekövetkezése által egy eseményt a hallgató szemei előtt a legapróbb részletekig le tudnak gombolyítani. Tehát a dráma gyümölcse ősz felé közelgett s a teljes megérés csak idő kérdése volt, utódja alatt meg is történt, mert teljesen megérve a művelt osztály s az utókor élvezésére földre is hullt.

Aischylos csak 7 szomorújátékot hagyott, nevezetes például a Perzsák, melyben nyugatnak kelet, a culturának a barbárság s a szabadságszeretetnek a rabszolgaság felett nyert diadalmát ünnepli. A tragoedia második nagy költője Sophocles, kit elődjénél is nagyobb-nak kell tartanunk, ha a józan megfontolás mérlegébe dobjuk itéletünket a költői felfogás és szerkezet tekintetében. Róla azonban, mint fölvetett tárgyam szerzőjéről alább emlékszem meg.

A tragicus triász végső nagy alakja Euripides, kinek tulajdonított 92 drámája közül ránk csak 17 maradt, ezek gyöngye az aulisí és taurisí Iphigenia-féle monda feldolgozása, melyet sikerrel utánzott a modern kor is s a classicus fenköltségu közönségnek nem kisebb élvezetes estét nyujt az újabb vívmányoknál.

Nézzük most röviden, minő eszméket örökitett meg mindenikök hervadhatatlan szépségu műveikben s egymáshoz minő viszonyban helyezkednek el. Már a sors is, vagy mit a keresztény isteni gondviselésnek nevez, kedvezni látszott a három tragicus óriásnak, midőn a görög szabadságharcz salamisí fényes győzelmének napján a hármat az élet három szaka szerint összehozta. Ugyanis 480-ban a salamisí ütközetben Aischylos, mint 45 éves meglett korú férfiú vett részt, a csata viharjában küzdött orosz-lányi hévvel, harczolt görög becsülettel; Sophocles, mint 15 éves gyermek vezetője volt a gyermeki karnak, mely a győzelmi ünnepet dallal és tánczczal emelte és Euripidest ezen napon szülte anyja Clito. Tehát kartársak valának, látták, átérték egymás versenyét, sütkéreztek egymás diadalának melegénél s e művészi vetélkedés tápot adott azoknak a fenséges irodalmi termékeknek, melyek a classicus és modern szinköltészet utolérhetetlen nagyságai gyanánt ragyognak mindenha.

Aischylos teljesen az idealismus szolgálatába szegődött; vakmerő képzelete a fellegek közt bolyongott, az olympi világ havas ormain lakó istenek és félistenekkel rakta meg tragoediáit, isten

istennel küzdött, az alvilággal, a halál szolgáljaival, kik bennünket vérszipó módjára szenvedésekkel látogatnak meg mitsem törődött. Érezte, hogy van magasabb fenséges egység, hatalom, honnan a jószágos kegy s ajándok jótékony melege hat le ránk.

Érezte azt is, hogy ha bár ily kiáltó ellentét van a zenith és nadir között, mégis van egy törvény, mely a két végletet összhangba hozza, átöleli, kibékíti, uralni tudja s ez az igazság törvénye, melynek érdekében küzd a szükség, büntetni az igaztalant. Lelánczolt Prometheusában a vakmerő dacz és kihívó magaviselet eszményképe van feldolgozva az istenekkel szemben, kik minden dölyföt le szoktak alázni, mint azt Herodotos alapvető nagy, prózában irt tragoediájában oly szépen kifejezte. Nála a kéréletlen fatum keze vezeti a cselekvényt s az ember fenséges passivitásában csak eszköz bizonyos célok elérésére, csak porszem a küzdelem árjában, ép azért bukik, bűnhődik, de bukása, törése a lét paradicsomi átkának sulya alatt mint a százados tölgyé vihar zugása közt is tiszteletreméltó. Így az ember legalább saját szenvedése árán szívja magába az erény tanát s győződik meg arról, hogy a bűnök büntetésének méltó bére a kizátások számtalanja.

Aischylosnak van egy szerény nyilatkozata, miszerint költészetét azon morzsákból állítá össze, mely Homeros asztaláról hulltak le s ezért szerencsés drámairója a hős kornak, nemzeti hagyományok alapján áll s ezen nemzeti talajról szólnak megható igéi az összes hellén törzshez. Nála is Homeros felfogása szerint való emberek szerepelnek, kik magasabb szellemi talentummal vannak megáldva, nem közönséges halandó lények, mégis az istenek mindenhatóságával még sem bírnak, ezek a félistenek.

Aischylos darabjai kezdetben elragadták a társadalom aristokratikus rétegét, de mihelyt a politikai áramlatok megkezdődtek s a nép befolyásolt uralomra vergődött: felényire olvadt lelkesültségének egy részével szivesebben fordult utódja hangzatosb műveinek méltánylásához, szivesebben hallgatta meg s karolta fel annak tragoediáit, melyekben a legközelebbi emberit jobban megtestesülve a realismus hú kinyomatában látta s hol az istenek, mint felsőbb lények csak döntő hatalmuk tekintetében folytak be a cselekvők egyéni s erkölcsi értékének kisebbítői vagy emelői

gyanánt. Tehát a borzadályt gerjesztő romanticismus kedvtelésének uralgó korszaka megszűnt s ennek lehet betudni, hogy Sophoklessel való versenyein a jury az utóbbinak ítélte oda a győzelmi koszorút.

Sophocles nem isteneket vagy félisteneket szerepeltet, hanem tisztán emberi alakokat hoz mozgásba s a cselekvés menetének rugója nem az istenség, hanem az emberi kebel, az esemény szálaít nem isteni kéz vezérli, hanem az emberi szenvedély. Nála ember ember ellen száll a küzdés homokjára s nem mint Zeus s Prometheus istenek. Sophocles az emberi jellem drámairója, a kedély hullámzását a legszebb képekben tudja festeni. Sophocles hisz egy a világot kormányzó isteni hatalom jóságában, de nem azért, mert ezt a hiedelmet saját vallásos cultusának tarka sokféleségében s az erkölcsi tények nagy halmazában mutatkozó ellentétet nem ismerte fel s nem is azért, hogy Aischylos alapján az ellentét megszüntetését nála is a hallhatatlanok csapodár szeszélyére vigyázó szükség eszközli, hanem mert saját énjének belső világában, a természetben uralgó harmoniában látja annak magyarázó megoldását.

A szereplők mind megannyi hősök öntudatos czéllal cselekszenek a saját felfogásuk szerint való jogos küzdelem tengerében, látjuk előre a veszélyt, mely végelnyeléssel fenyegeti őket, átérzik ama kinos gondolat sugását, mely az erkölcsi világrend megzavaróinak fejére halált kiált s mégis nyílt homlokkal, szilárd jellemmel s aczélakarattal rohannak elérni s nemes becsvágygyal elnyerni mihamarább földi pályájok utolsó osztályrészét a halált. Ez a körülmény támaszt asztán megrendítő részvétet s keserű szánalmat a hallgató lelkében.

Különben Sophocles színműveiben hű rajzát adja saját kora — mely Göröghon aranykora volt — politikai s erkölcsi nézete uralkodó eszméinek s a legszebben tudja társítani a hagyomány szentelte ősiségét a haladás vívmányaival, a vallásos eszmék külső nyilvánulásait az előretörékvő cultura áldásos eszközeivel.

A triász utolsó caractere, ki a gondolatok új rendjét, a traegodia új felfogásait kezdi s mutatja meg s kit athletának neveltek előbb, majd festészetre adta magát, míg végre a költői alkotás gazdag ere kitorvén, az ecsetet tollal cserélte fel, nem más,

mint: Euripides. Élte delén álló korában nyert először babért s majdnem félszázados termékeny költői munkálkodása alatt csak ötször érte a minden aranynál drágább kitüntetés, minek okát nem darabjai gyöngeségének kell tudnunk, hanem azon balítéletű felfogásnak, melylyel találkoztak azok a puritán hellének közvéleménye részéről. Ugyanis vallásos nézetei sokban egyeztek a természetbölcselők egyes tételeivel; főképen Anaxagoras ész-sze (nűsz) az, melyet Euripides hajlandó volt Zeussal azonosítani mondván, hogy az ész az, melytől a világ matériája nyeri a rendet. Tehát az észimádók csoportjához hajlott s a görögök ideális hitét az istenekről nem egy tekintetben megingatá. Különösen Aristophanes, a munkáiban megtestesült sarcasmussal ostorozója az emberi botlásoknak s fonákságoknak, támadta meg s istentelenség (asebeia) vádjával illette mint olyat, ki az isteneket emberekké alacsonyítá. Különben magán indokok is szíthatták ezt a tulzott gyűlöletet lövelő kifadásokat, hiszen a Békákban is szerepelteti Euripidest, ki Sophoklessel versenyez Hades sötét birodalmában a tragoediai nagy díjért, melyet nem is ítél Euripidesnek.

Magas régiókban nem kering, a föld gyermekei köréből, az élet színpadáról meríti tárgyait s az emberi lényt a maga számító rideg valóságában szemlélteti korlátatlan páthossal ajkán, miért is messze elmarad az az ideális fenség, melyet Sophocles a tökély tetőpontjára emelt. Nyelvezetében sem törekszik hangzatos mondasokra, nem olvasásra szánt drámát ír, hanem inkább a színpadi hatást eredményező kellékekre helyezi a fősúlyt. Változatos színekben lezajló episodok uralják s készítik a hatás helyzetét s éppen ezért a művészi harmoniának egységes volta elődjeitől messze elmarad. Ezen körülmény folytán, hogy darabja tessék korának, kényszerítve volt a mesterség útján szerzett hatás eszközeihez folyamodni. Ugyanis míg Aischylos kizárólag az istenek ellenállhatatlan varázshatalmával intézi az eseményeket, Sophocles pedig félig nyomdokán haladva az embernek is biztosít bár passzív befolyást a tények nagy tömkelegében: Euripidesnek is alkalmazkodnia kellett a divó szokáshoz s ezt elérte az ugynevezett deus ex machina megrögzítése által. Nem egy darabjában jelenik meg mintegy bűvös pálcza intésére az istenek valamelyike, hogy az emberi cselekvés folytán összekúszált esemény sokféle szálait fel-

sőbbségének ható erejével kibontsa s megoldáshoz juttassa. Így szerepel a két Iphigeneiában Athene és Artemis a furiáktól üldözött Orestesben Apollon stb.

Euripides teljesen újat producál akkor, midőn megalkotja drámái kezdetén a prologszerkezetet, melyre valóban szüksége is volt, mert szomorujátéka az emberi szenvedélyek ádáz harcának magasztos panorámája, hol a társadalom minden phásisa élethű vonásokban domborul ki a nyomor megrázó jeleneteivel, a naiv jellem szelidítő hatalmával szegénytől gazdagig, koldustól királyig egyaránt. Ezekkel a nép nem volt ismerős, tehát kellett általános tájékoztatás szempontjából a monolog ajkára adva behozni a prologot s ebben dióhéjban a cselekmény vázlatos tartalmát közölni, melyet aztán a római színműírók is nagyrészt átültettek.

Euripidest tehát a reális élet tüneményeinek megindító rajza folytán méltán tarthatni a legtragikusabb költőnek, ki a ragyogó phantasia bő adományával és áradozó páthosával a modern kor kriticusát is kiengeszteli, s nem egy darabja újabbkori tekinteteknek hódoló feldolgozásával bájolólag fog hatni mindenha.

Itt egy kalap alatt röviden érintem a triásznak kar tekintetében tett újításait is. Aischylos hozta be a második színészt s így a párbeszéd elválván a kartól, a két színész egymásnak adott feleleteik által teljesen alkalmas volt egy mese fonalának hű legombolyítására. Sophocles a színpadi technika javításán fáradozott, behozta a harmadik színészt (tritagonistes) sőt a negyediket is, minek folytán a lélektani motívum feltüntetése s a jellem kidomborítása élénkebb, érthetőbb lett s teljesen áttekinthető képet nyújtott, a scaenán élénkebb mozgás, gyorsabb cselekvény mutatkozék s a jelenetezés correct keresztülvitele a kar által felvonásokra osztott darabnak érdekfeszítőbb hatást kölcsönzött. A színpadi decoratióra, mint a külső benyomás eszközeire szintén nagy gondot fordított. Behozta a görbe végű bot és a fehér cothurnos használatát a karnál, ennek számát tizenkettőről tizenötre emelte s alárendelt passiv magatartást tanusító helyzetbe juttatá, szóval korlátolta darabbeli befolyását s csak mint a hős küzdelmének részvétteljes kísérője s tolmácsolója szerepelt, de tényleg a cselekvésre, mint Aischylosnál be nem folyt. Minek elvbéli kö-

vetkezetes voltát könnyen beláthatni, ha meggondoljuk, hogy Sophoclesnél nem a végzet hatalma, nem a mythicus vonásoktól duzzadó körülmény, hanem a hős háborgó lelkében támadt szenvedély a drámai cselekvés erejének mozgató rugója. Euripidesnél még csekélyebb szerepre van kárhozható a kar s mint mai napság csak arra való, hogy a hős megrázó jelenetei által fölizgatott közönség kedélyét játéka által kissé csilapítsa s a cselekvés gyors egymásutánját közbeszúrt dalaival, monodiáival, melynek életbeléptetése szintén Euripides érdeme — késleltesse, szünetet tartson a látottak átgondolása és világosb megértése czéljából. S ezzel a tragicus triász rövid jellemzésétől búcsut veszünk.

Sophocles élete s munkái.

Sophocles, a tragicus Homeros a hetvenegyedik Olympias második évében született 495. Kr. e. Athen közelében Colonus nevü demosban, melynek emlékéhez fűződik leghiresebb tragoediái egyikének meséje, melynek földje a kies Tempék hazája volt felékitve a természeti szépség minden adományaival, hol Bacchos is örömet rejtőzött s jelenlétével megszentelte, hol az árnyas berkek csendligetjeiben a muzsák is játszadoztak.

Tehát szülőföldje természeti bájai és festői képektől ragyogó vidéke csak érlelni tudták az ábrándos ifjú költői gondolatait. Atyja Sophilos, némelyek állítása szerint fegyverkovács (machairopoios), mások szerint előkelő ur vala, ki kétségkívül rendezett anyagi viszonyok közt élhetett, mert fiának minden tekintetben kitünő nevelést adott. Szereplése az élet szinpadán már korán bekövetkezett, 15 éves korában vezetője volt ama gyermekkarnak, mely dicséneket zengett a salamisi ütközet győzelmi emlékkövénel s tizenhárom évvel a nagy uapok után azaz 27 éves korában már a tragikai verseny homokján találjuk, hogy a nálánál épen harmincz évvel idősb nagy mestere, Aischylos elől ragadja el a jutalmi babér koszorúját. Pályázó művének czime Triptolemos volt, mely azonban elveszett. A nép véleménye azonban megoszlott a két nagy férfiú között s látván Apsephion archon, kinek elnöki tisztséghez tartozott a verseny ügyek vezetése és elbírálása, a nagy izgatottságot, nem merészkedett a nép szava ellenébe bírakat kijelölni. Szorult helyzetéből szerencséjére azonban kirántá a véletlen.

Cimon thrák győzelmei után akkor tér vissza hazájába kilencz tábornok társával s Theseus hamvaival s rögtön megjelenik a színházban, hogy Dionysosnak a szokásos hálaáldozatot bemutassa. Apsephion archon azonnal felajánlja Cimon és társainak a vitás kérdés eldöntését, nagyon helyesen bizván ama feltevésben, hogy a nép Cimon diadalaitól úgy is el van ragadtatva s ennek ítéletében megnyugszik. Cimon Sophoclesnek ítélte az első díjat, mit a közönség tetsző morajjal fejezett ki s ezzel Sophocles sirig tartó dicsőségének magva el volt vetve, mely szép emberi kort ért hosszú pályája alatt örökre édes gyümölcsöket termelt a classicus hajdan s a jelen gyermekeinek.

Ez a szerencsés fellépés biztosítá számára a népszerűség pálmáját s mind végig rokonszenves költője volt hazájának. Összesen húszszor nyert jutalmat, többször elsőt, ritkán másodikat, de az utolsót vagyis harmadikat, mely egyértelmű vala a bukással: sohasem. Hogy mily kitűnő verseny darabok lehettek vele szembe: kitűnik azon egyszerű tekintetből is, hogy Oedipus királya csak második díjat nyert, mely költői alkotás a jellem kidomborítása és nyelvezet szempontjából Antigone után első helyen áll.

440-ben Krisztus előtt színre kerül Antigoneja, melylyel költői talentumának akkora elismerést, egyéniségének pedig akkora tekintélyt szerzett, hogy kivivott sikerei folytán megválaszták az archon polemarchos vezérlete alatt álló tíz strategos (tábornok) egyikének, kik közt Athen védszellemével, Periclessele együtt osztotva a hadjárat minden bajaiban végig küzdé diadallal a samosi olygarchák szította lázadás minden jelenetét. Mi kétségkívül fényes bizonyítéka, a költői tehetséget a közvélemény részéről méltan megillető kitüntetésnek és annak, hogy a szellelnagyság mekkora méltánylásban részesült Athen részéről, nem mint mai napság, mikor nem egy hivatott költője a nemzeteknek züllik el a modus vivendi nyomasztó terhe alatt, s csak holta után látja a szűkmarkú maecenáshiányban szenvedő világ, hogy mily drága kincsét zárt mélyébe a koporsó deszkája.

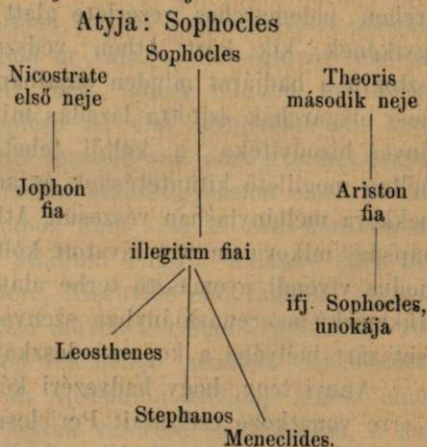
Annyi tény, hogy hadvezéri képessége vajmi kevés lehetett s erre vonatkozó czélzatait Periclesnek maga is öntudatos érzéssel emlegeti, de mert az általános hadkötelezettség alól ki nem vonhatta magát (ekkor csak 55 éves volt) mint fényesen ragyogó

meteort a szellemvilág egén választák be, hogy diplomáciai esetek alkalmából a haza érdekének méltó képviselőjeként folyon be az ügy fontos tárgyalásánál.

Egyéniségét illetőleg a finom társalgási modor megtestesülése, mit darabjai dialogjában is észlelhetni; Athen aristocraticus társadalmi körének kedves embere, szívesen látott vendége, hol ama kor kiváló egyéneivel folyton érintkezésben volt s nem egy fontos politikai tett köszöni létrejöttét az itt meghányt-vetett társas összefüvetelnek. Benső baráti viszonyban élt Herodotossal, kihez egy magasban szárnyaló gondolatokkal telt ódai költeményt is intézett hálából azon történetért, melyet Herodotos III. könyvében beszél el s az épen ekkor (440. Kr. e.) készült Antigoneban czélzás is van arra.

Családi életére vonatkozó adataink nagyon gyérek, annyi tény, hogy első neje Nicostrate nevű atheni nő volt, kitől élte végóráinak megkeserítő fia Jophon született. Nicostratétól elvált-e vagy meghalt: semmi bizonyost nem tudunk, de a kettő valamelyikét kell feltennünk, miután másodszer is nősült s egy sicyoni nőt, Theorist vett el, kitől Ariston fia született, ennek fia ifjabb Sophocles, nagyatyjának kedvence, kinek halála után hálás emlék gyanánt színrehozta utolsó remek és megható művét az Oedipus Colonosbant. Különbön rövidre terjedő családja ez:

Második házasságából született fiának, Aristonnak, mint neve is mutatja, leginkább kedvezett Sophocles, kényeztette, mint bármelyiket, mit idősb fia Jophon zokon vett, annál is inkább, mert Cicero után szólva Sophocles keble utolsó dobbanásáig szindarabok írásával foglalkozott, magán ügyeivel nem törődött s mint Socratest is nem egy keserű szemrehányással

illette kedves életpárja a közmondásossá vált Xantippa, úgy vele is folyton zsörtölődött fia Jophon a házi ügyek teljes elhanyagolása miatt annyira, hogy elég merész volt édes atyját a dicasterion elé idézni megfenyítés végett, mint olyat, kinek memoriája az aggkor sulya alatt megromlott, eszelős kezd lenni s kérte gondnokság alá helyezését. Ekkor az aggastyán könnyekre fakadva, hogy vakmerő fiának rút irigységsugalta vádja hamis voltát bebizonyítsa: elővette akkor készülő „Oedipos Colonosban“ című darabjának azt a részét, melyet a karral énekeltet szülőföldje magasztalására s mondják, hogy az érzelmes szavalat annyira meghatotta a bírakat, miszerint rögtön felmenték, mentő okul hozván fel, hogy a kinek agyában ily szép gondolatok születnek, azt esztelen embernek tartani nem lehet.*)

Halála 405-ben Kr. előtt következett be s mint a római Agricolánál boldog században még, mert nem élte át a honalapítás perczeitől szabadságért küzdő nemzetének elbukását. Mint az igazi dór hazáját nem hagyta el, atheni létére mereven ragaszkodott az ősi felfogás szentelte hagyományos szokásokhoz, hazája földjén születve élt s szállott a sirba testi és lelki szépségben virulva kilenczven éves korában.

365-be a tiz atticai szónokok egyik kimagasló alakja, ki mint pénzügyminiszter is jelentékeny politikai szerepet játszott, érczszobrot emelt emlékének Athenben, munkái egy példányát az állami levéltárban őrizni rendelé, a nép herosai közzé vette fel, mi a keresztény kor szentek közé iktatásával ér fel, nevét évenkint magasztaló áldozatokkal újíták fel s dicsőíték, mint a későbbi kor által elismert első költőjét a szomorújátéknak.

Darabjai számát Suidas 123-ra teszi, mások 130-at emlegetnek, mely számok igaz állításához kétkedés soha nem járulhat, tekintve előhaladott korát s végig lankadatlan munkaerejét. Ránk azonban fájdalom csak hét maradt és pedig: Trachiniae, nevét a benne szereplő trachisi nők karától veszi. Dejanira értesül, hogy férje Heracles Joleval szőtt tiltott szerelmi viszonyt, egy Nessus nevű kentaurus vérébe mártott ruhát küld, mely méreggel volt fertőzve.

*) Sophocles diadalai hire tengeren túlszárnyalt s uralkodók versenyezve igyekeztek udvarokban őt tisztelhetni, mint Archelaos s a sicíliai zsarnokok.

Heraclest a méreg hatásának kinjaitól gyötörve fia Hyllos Oeta hegyére ragadja, honnan az istenek sorába felemelkedik. Nem tartozik az elsők közé, sőt a vélemény ingadozó vajon sajátja-e, bár drámai erejével minden esetre culminál.

Ajax. A cyclicus monda alapján egy versenyjáték alkalmából Achileus fegyvereit nem neki, hanem Odysseusnak ítéli, miért is őrjöngő dühében a görög vezéreknek hitt ökröket kezdi mészárolni, majd kiábrandúl s hajmeresztő tettének bűnös tudata nyugtot lelmi nem hagyja, öngyilkossá lesz.

Electrája közös tárgyú Aischylos és Euripides hasontartalmú darabjaival, elmondja benne, hogy Clytemnaistrán, ki a trójai harc hosszúsága miatt férjét Agamemnonnt elvesztettnek vélvén, sógorával Aigisthossal lép bizalmas viszonyba, s mint ölik meg a váratlanul megjelent férjet, mikép boszulja meg fia Orestes atyja halálát s a csábító rokon gaztettét. Mindháromnál sikerült feldolgozásban jelenik meg bár Sophoclesnél egységesebb s eszményibb a compositio.

Philoctetesben a czímet viselő egyén sorsát vázolja, kit a trójai boszuló hadmenet alkalmával lábfejása miatt egy szigetre tettek ki. A jóslat szerint azonban csak a nála lévő Heracles újjal lehet Priamos kormos palotáját bevenni. Odysseus rábirja Neoptolemost, Achileus fiát, hogy azt kerítse kézre, ki kész a vállalatra, de a fiatakori nemeslelkűség győz a fiatakori nagyravágyás felett s csak úgy hajlandó a merényletet végrehajtani, ha Philoctetes kész Trója alá szállni, ki megtudva a hirtelen elöttűnt Heraclestől az állapotokat s örömet indul útra.

A következő három darabja trilogiának is nevezhető, mert mind a három az Oedipos-féle mondakörből van véve, jóllehet magára is teljesen élvezhető és a drámai követelményeket hiven megtartó jellemekkel rakvák s a mese külön-külön is befejezett egész. Tárgyánál fogva utolsó Antigone, Oedipus király közepén áll s utolsó talán összes darabjai közt Oedipus Colonosban.

Lássuk tehát időrendben e három darab tartalmát az előzményekkel együtt, mely mint prolog mellőzhetetlen, ha a Labdakida család katastrópháját meg akarjuk érteni. A thebai monda-kör elbeszéli, hogy Thebának uralkodója Laios volt, kit mélyen szomorított az a tudat, hogy hiven betöltött trónját egyenes ágú utódra nem hagyhatja; a delphii jósdához fordult tanácsadás végett

mely kedvező választ adott, fimagzatot ígért, ki azonban atyját megöli, anyját Jokastet nőül veszi, királyi székbe jut s a vérfer-tőzés égbekiáltó bűnének öntudatlan leple alatt négy gyermek atyjává lesz. A gyermek megszületik s a szülők a szörnyü jóslat-tól borzadva kiteszik Kithaeron hegyére a vadaknak martalékúl; azonban a szolga meghatva a gyermek keserves sirásától, egy pásztor barátjának adja át gondozás végett, ki hazájába vándorol vele s Polybos, korintheta király udvarába tér, hol a gyermek erő-teljes izmos ifjává serdül. Itt egyszer poharazás közben társainak gúnyos czélnézetére figyelmessé lesz s származását illetőleg kétel-kedni kezd, vajon csakugyan a korintheta király fia-e? Tüstént Apollon oraculumához fordul, hol szintén azt a választ kapja, mit thebai szülői születése előtt. Az atyai gyilkosságtól iszonyodva nem tér többé Corinthba, hanem világgá adja magát, bolyongani kezd lelkifurdalástól üzetve. Daulia táján azonban egy szekér kö-zelg s az ifju, kit dagadt vagy átszurt lába miatt Oidipusnak ne-veztek — az út közepén tántorgott bortól felhevült mámoros fővel s mert a kocsis többszöri figyelmeztetése daczára sem tér ki a lo-vak elöl, ostorával a vakmerőt kissé meglegyinti, miből dulakodás támad s Oedipus a nála levő pálczával a kocsist, a hátulülő tisz-tes kinézésü aggot néhány kísérijével együtt agyonüti. Ez az ezüstszakálú öreg pedig édes atya Laios volt. A gyilkos tovább halad, büntetlenül eléri Thebát, hol a nép riadalma tetőpontján kétségbeesetten jajveszékkel, mert a város kapui előtt megjelent a felül szüz, alul oroslányalakú szárnyas sphinx, mely minden év-ben hét hajadont és hét ifjat követel és ragad el áldozatul, s ki feléje halad s nem tudja megfejteni a feladott talányt, rögtön fel-falja. Oedipus is arra tart és a sphinx megállítja s ezt a talányt adja fel: Mi az, a mi reggel négy lábon, délbe kettőn s este há-rom lábon jár? Az ifjú kevés vártára bölcsen felel, hogy az em-ber, ennek gyermek, férfi és öreg kora, mire a szörnyeteg szik-lájáról földre zuhanva szörnyet hal, a város örömujongásban tör ki, az ifjut pedig diadallal viszik be, hol a város megmentőjének ígért ürrült trón s az özvegy királyné keze várják. A jóslat szóról-szóra teljesül, Oedipus Theba királya, anyjának férje lesz s a vér-bünt kiáltó házasságból négy boldogtalan születik: Antigone, Isme-ne lányok s Eteocles és Polynikes fiúk.

Az Istenek végre megsokalják a családi élet boldogságának és szentélyének ily pellengére állítását s elemi csapásokkal sújtják a várost, mely százával szedi áldozatait a nép közt. Itt kezdődik Oedipus tyrannus című tragoediája cselekvénye. Kreon a király bátyja tanácsot kér a jósdától, miért büntetik az istenek ennyire a népet? Feleletül Laios gyilkosát hozza fel s Oedipus, ki önmagát legkevésbé se tartá annak, késznek nyilatkozik a gyilkos merénylőt felfedezni. Az érdekesítés hatásos jelenetei közt végre kisé, hogy ő a gyilkos és bűnös tudatának lelkét marcangoló hatása alatt szemét kiszúrva hazájából távozik, neje Jokaste pedig szégyenérzetében öngyilkos lett.

Oedipust trónjáról fiai letaszítván, nemesen érző lánya Antigone karján koldus ruhában megindul szülőföldje felé, Ismene másik lánya pedig Thebában marad, hogy koronkint atyját az események állásáról értesithesse. Így viszi hírül azt a jóslatot, hogy azon országé lesz a hegemonia, melynek földjében fognak pihenni csontjai, miért is Oedipust Theba minden áron haza akarja ragadni, de Theseus király nem engedi. Trónját pedig idősb fia Polynikes örökli, kit testvére Eteocles galádúl letaszít trónjáról, menekül Argosba, honnan hat vezérrel szövetségbe hadat indít Theba ellen, melyet Aischylos a Heten Theba ellen című darabjában örökített meg. Polynikes kéri világtalan atyját, hogy álljon pártjára a győzelemért, de hálátlan gyermekét elaggott kora daczára szörnyű átokkal sújtá s imában kéri az istenek büntető kegyét, hogy a két testvér egymás karjaitól vesszen el. Oedipus is a fájdalmak romboló hatalma alatt megtörve nemsokára sirba száll, leányai pedig Thebába sietnek, hogy az atyai átok teljesültét megakadályozzák jelenlétükkel. Eddig tart Oedipus Colonosban című tragoediája, melyben a szülőföld leírása elragadja az olvasót s az édes otthon gyönyörévezetének képe utolérhetetlen fényben fog ragyogni mindenkor.

Antigone.

Polynikes argosi szövetségeseivel ostromolni kezdi Theba bástyáit, a csata öldöklő hevében találkozik a két testvér s a végsőt mosolygó agg átkos óhaja szerint egymást kölcsönösen párbajban megölik. Az ellenség hanyathomlok rohan a várfalak mögül s a

trónralépő Kreon, az elesett királyfiak anyai nagybátyja azon parancscsal kezdi meg hivatalát, hogy a trón s a város védelmében elesett Eteocles fényes királyi végtisztességben részesüljön, ellenben Polynikes holta után is átkozott legyen, temetetlenül heverjen a földön a nap égető hevének kitéve és martalék gyanánt a károgó varjak és hollók örömére. Egyuttal katonai fedezettel kíván királyi szavának biztos nyomatékot adni.

De Antigone az istenek iratlan törvényét az emberi rendelet fölé helyezi, felébred ártatlan szívében a testvéri szeretet forró érzeménye s terveket forral agyában, mikép lehet a temetést végrehajtani, melyet a természeti és családi törvény is parancsol s a görög hit ama vallásos felfogása, miszerint a temetetlen nem juthat a túlvilágba, nem egyesülhet szeretteivel, száz évig bolyong a Styx folyó partján, az élő rokon pedig igaztalan tettet követ el sirban nyugvó szülei ellen. Itt kezdődik a darab meséje, midőn magához hivatja Ismenét s vele szándokát közli, ki azonban visszaborzad a merénylet hallatára s Antigonét igyekszik lebeszélni. Antigone azonban keserű szemrehányásokkal illeti, hogy Kreonhoz vonzódik, kire a darab menetén nem egy czélzást koczkáztat s azt lehet következtetni, hogy már előbb gyűlölte Antigone, míg Ismene simulakonyabb lényénél fogva jobban megfért a királylyal. Ismene álláspontját még nem is igazolhatja, már Antigone szenvedélyes lelke ellene fordul, elfogulttá lesz húga iránt s kit kevéssel ezelőtt szerető szavakkal illetett, most durván gyanus módon útasítja el s nem törődik azzal, ha esztelen fejét is éri a balsors átka. Ismene csakugyan távozik, megvirad s a kar először lép fel erre, dalában üdvözli a napot, mely dúsan szórja sugarait Theba két kapujára, üdvözli a város diadalmát, hogy földre bukott a pártütő s végül Nike (győzelem) istennőnek küld hálaszózatot.

Erre fellép Kreon, elmondja a népnek kormányelveit s indokolja röviden a temetési tilalmat, de tüstént ott terem az ő s habozva félénk szavakkal elmondja, hogy Polynikest valaki eltemette, porral hinté be s áldozatot is hozott. Kreon halált mond az ő fejére, ha a tettet ki nem fürkészi s kiséretével távozik. Megszólal újra a kar s magasztalja az emheri leleményességet, titkon együtt érez a temetővel s korholja [a jogtípró lényeket. Az ő azonban megjedvén a fejére mondott büntetéstől, nyomozni

ment^s most kézen fogva hozza Antigonét, nyomába lép Kreon, kinek tudtúl adja, hogy ime itt, ki ásta a sirt. A király vallatni kezdi. S a mennyi lágy, olvadó érzemény és boldog önmegadás rejlik Shakespeare Cordeliájában, midőn így felel: hallgat és szeret, — annyi elhatározás, szilaj dacz és halállal férfias szembeszállás tükröződik vissza Antigonénak itt adott feleletéből: „megvallom bátran, mit tevék, nem tagadom.“

Ezalatt Ismene is kijön a palotából, hol izgatottan leste a vállalat kimenetelét, s midőn látja, hogy nővére czélja valósult, bár élte árán is, kész vele halálba rohanni, de Antigone vissza-útasítja ajánlatát s méltán, mert ha elég lelkierővel nem birt a tett elkövetésének részesévé lenni, a dicső halálban osztozni nincs joga. Mégis meg akarja menteni Antigonét, akkor, midőn felemlíti kedvesének, Haemonnak nevét, hátha így meglágyíthatja az atya szívét, ha a királyét nem tudá. De Kreon halálos parancsa másithatatlan s mindkettőt egy szomszédszobába zárhatja. S abból, hogy rögtön vérpadra nem vitette, némileg következtetni lehet, hogy a lány nyílt fellépése kissé gondolkozóba ejté, szeretné visszavonni esküjét, de állása tiltólag sugja: nem lehet. Ezt sejtünk engedi később Antigone megmentésére irányzó törekvése is. A kar újra szól s a család végzetes tragoediáját énekli, mialatt szinpadre lép Haemon, Antigone jegyese, ki atyját a fiui ragaszkodás minden jelével elhalmozta, trónjának, ha kell élte árán is hős védője lesz, csak arájának kegyelmet adjon. Kreon azonban szilárd, mint a tenger sziklája, sőt midőn a heves ifjú fenyegető szavakkal tör atya ellen s leczkét ad, lázas indulatában s fennen kiáltja, míg szemében tűz ragyog, a lány nem halhat meg. Kreon örvöngő dühében a lányt előhozni parancsolja, hogy vőlegénye előtt dobogjon végsőt keble. Haemon aztán elrohan, míg a király a kivégzés módján gondolkodik, előbb kövezésre szánta, majd élve akarja eltemetni s ez a kapkodás mind arra mutat, hogy szánja a szerencsétlen hajadont s igyekszik menteni. Haemon kifakadásai folytán a kar is közbeszól s a sziv legdrágább kincsét a szerelmet énekli, mely ellenállhatatlan uralg nőn s férfiún; a kar vég-szavaira vezetik elő Antigonét a szolgák, ki megható szavakkal búcsuzik az élettől, a menyasszonyi koszorútól s ábrándozva talán félig örülten foglalkozik haláljegyesének násztermével a szikla-

üreggel, melybe hurezolják Kreon végítélete folytán a poroszlók. A távozás kínos pillanatának halálcsendjét a kar mélabús danája váltja fel s Antigone leendő sorsához hasonló példákat zengedez, majd megjelenik gyermeki kéztől vezetve az istenek titkának elárulása folytán megvakított Teiresias madárjós, ki az áldozati állat czombján talált jelek után mérsékletre inti a királyt s kéri a halálbüntetés alól a leány felmentését. De Kreon haragra gyulad; újra kemény szavakkal útasítja rendre a tisztet aggot s összeküvéssel vádolja, mint olyant, ki szintén ellene tör. Ekkor Teiresias feltárja előtte a jövőt, pártütéssel ijeszti, melyben trónját elrabolják, családi gyászszal, mely önnön tettéből ered s távozik. A király ily lelki hányattatás után megalázva, a kartól kér tanácsot, mely a soha hazugságon nem ért jóssal egyértelmű. Ekkor Kreon megszabadulva kínos makacosságától, melyet lekötve tartott esküje: összes szolgáit a sziklaüreghez rendeli segíteni Antigonén, ha lehet.

De lihegve jön egy hirnök s jelenti a késő bánás gyászos végét. Ugyanis Haemon jegyeséhez rohant atyjával folytatott dialogja után, hol, látva hogy elhervadt a szabadulás reményének zöld ága teljesen: Antigonét felakasztá s mellette állott némán, mereven forgó szemekkel, zilált hajjal, mikor atyja odaért. De későn, mert Haemon is kardjába dőlt s arája testét átölelve atyja jajos szavai közt lehelte ki szerelmes lelkét. A hirmondó szavaira megjelenik Euridike, Kreon neje kíséretével és keservesen panasolja fájalmát s alig távozik el a palotába baljóslatú arcvonásokkal, jön Kreon Haemon holttestével, utánna szolga újabb gyászhirrel; Euridike tört dőfött szívébe, nem tudván elviselni, fia okozta kinjait.

Kreont szelleme az istenek ennyi büntetése után végkép elhagyja, lelki nagysága megtörik, s halált esd Zeustól önfejére is s a kar nyugtató vigasza közt ér véget az igazán megható részekben gazdag tragoedia. Jelenetek nagy számmal vannak és gyorsan váltják egymást a szereplők folytonos váltakozása miatt, mi a cselekvés élénk menetét bizonyítja. A mai kor drámai felosztásának szokása szerint pedig a következőleg lehetne felosztani felvonásokra: Ismene és Antigone párbeszéde a kar felléptéig az expositio (I. felv.). Kreonnak az őrrrel való együttléte, a temetés

végrehajtójának kiderítése Ismene jöttéig a bonyadalom (II. felv.) Az atya s fiu küzdelme a kar ügyesen és elvi szempontból megokolt módon közbeszúrt megjegyzéseivel saturálva teszik a kifejtet (III. felv.) Antigone halálítélete, búcsuja, távozása, Teiresias fellépte, Kreon meggyőzése s mentési szándékkal való távozása a peripetia (IV. felv.) és Antigone halála, Haemon és anyja Euri-dike öngyilkossága teszik ki a catastrophát (V. felv.)

Antigone characterében az igazi tragicus jellem meg van, két kötelesség ütközik össze: a polgári és isteni. Ha nem temeti el testvérét Polynikest, vét a rokon, a természet s az istenek kötelező parancsa ellen; ha eltemeti, élben áll a polgári hatalom büntető kezével, az állam mindenkit egyaránt kötelező tilalmával, megszegi vallásának tartozó engedelmességét s lelkét folyton kínzó nyugtalanságot szerez, mi egy a kárhozattal. Tehát tettében a világrenddel összeütközése világos, küzdelme jogos s így a tragicum biztos, bukása bár merre is hajlik, be kell hogy következzen, de hullása, viselete, mindvégig jellemes következetessége, s szerelmének önfeláldozása szeretetért, a női jellem nagyságának örök prototypja marad.

Tehát Antigoneban az erkölcsi parancs megtartásának öntudatos küzdelme s Kreonban az államjogi kormányzat szigorú képviselője jönnek összeütközésbe. Küzdelmét nyílt homlokkal vezet végig, nem törődik jegyesével, jövődő boldogságával, nem gyöngölelkü hűga félénk vonakodásával, csak egy cél vezérli s büszkén, visszaütasító merevséggel jelenti ki, hogy az isteni törvényt nagyobbra tartja hazájának emberalkotta végzésénél. Sőt kegyelmet kérni sem hajol meg, pedig Kreon szívét, ha keserves szivszaggató hangokon ostromolni kezdi, tekintve a végjelenetben bekövetkezett változást, talán a szerelmi lánczfűzte rokonságuk alapján meg is nyeri. Azonban, hogy jegyesével mit sem gondol, egy szóval sem érinti, nincs miért csodálkoznunk, a görög színműirő nem vitt érzélgős párokat szinpadra, Sophokles is félénken szerepelteti s kétségkívül újításnak kell tartanunk, melyet aztán teljesen magáévá tett utódja Euripides a női szív érzeményének festésében majd minden darabját illetőleg. Antigone az egyetlen jellem a hellen tragoediákban, ki nem csak eszméért hal, de tiszta öntudatában van azon eszmének, melyért küzd s küzdelmét

saját halálával kell megvásárolnia, élete elhülésével megfizetnie. S ha beható figyelemre méltatjuk Antigone életpályáját, ki születésében hordta már vesztének magvait, ha elgondoljuk azt, hogy már serdülő korában mily átoksújtotta nyomor közt tengődött ártatlan élete, midőn világtalan atyját koldusbottal kezében, mezitláb, foszlányos ruhában vezette szülőföldje durva göröngyein: lehetetlen akkor, hogy mélyen érzett szánalmunk fel ne ébredjen az ily sok hányattatás után nőben megedzett férfiaság tetteire: nek később bekövetkezett állapota iránt; lehetetlen, hogy el ne ragadjon lelkesedésünk heve akkor, midőn a boldogító szerelméről lemondó, s katonai erélyt önmegnyugvással felülmúlt jellemnek gyors halálbarohanását látjuk lezajlani, vallásában keresett üdvözítő gondolatokkal hisz, Szamosi szép mondása szerint évszázadok és évezredek előtt is az emberi keblet ugyanazon érzelmek lakták, mint ma.

Kreon az állam mindenhatóságának képviselője, az állami jólét érdekének, mely benne nyer kifejezést, főmotora, megtestesült kötelességérzet s mint láttuk a tartalomból, kész azt a végletekig csigázni, csak érvényt szerezzen a királyi szónak, fényes elégtételt szolgáltatson a trón parancsával szemetörni kész kihívó dacznak. Kreon az emberi lény jogkörének a caractere, nem tudja belátni, hogy magasb tekintetek is vannak, melyeknek hódolnunk létünk hálás érdeke is kötelez s szüklátóköri felfogásának ily határai közt mozogva hitvány törekvéssel gyanúsít mindenkit, ki csak híz is ellenlábasának tette felé. Tekintve pedig az eseményekkel szemben való helyzetét, végletekig vitt hatalma éreztetésének súlyát, magatartásának gyászos végsorsát: tisztán tragicus alakként magaslik ki annyi eltéréssel, míg Antigone bukásában győztes, Kreon győzelmében bukik s mindkettőben az égi fenség örök törvényének van dicső elégtétel szolgáltatva szemben a földi gyengeség gyarló erejével. Épen ezért félannyira sem költi fel szánalmunkat Kreon jelleme s könnyekig ható őszinte részvétünket, mint Antigone, ki mint nemes eszme lobog a tévedés salakjából ki nem vetkezett ember mozgalmi felett.

Ismené a szépnem naiv jellemvonásainak igazhű alakja, ki csak szeretni tud s ezen szeretetnél fogva keble drága kincse ellentétes szenvedélyt nem ismer. Polynikes testvérét szereti,

Antigonén rajongva csüng s nem csoda, ha bús zokogásban tör ki nénje szemrehányására, midőn elvakúlt dühében nem illő szavakkal festi női gyávaságát. Szóval nincs tragicumot alkotó hősiei erő idegzetében s mégis, midőn megtudja Antigonének sikerrel végrehajtott vakmerő tettét, midőn látja, hogy fejeéről a katastropha sujtó éle többé el nem hárítható: kész feláldozni véle önmagát is, hisz épen úgy fáj neki is testvérét temetetlen tudni, szívesen végrehajtottá volna ő is, de hiányzott lelki ereje, hiányzott a férfias vonás, mely most egy perczre mégis megragadja s olvadékony hangon így sohajt: „Mit ér az élet, hogyha elhagysz engemet.“ További sorsa ismeretlen s csakis az „Oedipos Colonosban“ czimű darabban szerepel még, hol szintén nem a tettek embere, csak a főeseményre befolyást gyakorló episodok felénk kedvesen intő alakja.

Haemon, Kreon fia, Antigone jegyese csak egyszere jelenetben játszik, de egy fellépése is elegendő arra, hogy atyjával folytatott dialogja, esengő hangú szózata arája kegyelméért, a rút visszautasítás által felébredt önérzetes szerelmi szenvedélyének harcza folytán tett kitörései után a végmegoldásnál bekövetkezett öngyilkosságát teljesen megokoltnak lássuk.

Haemonban új typust hoz be a költő s a szerelmi rész személyesítőjeként nála csak még egy szerepel: a szerelemfáltésből kentaurvérbe mártott ruhával férjét Heraclest mérgező öngyilkos Dejanira.

Eurydikének kis szerepe van, mindössze kilencz sor, melyben a népek panaszolja családja csapását, melyet templomba érkeztetkor hallott s most bővebb felvilágosítást kér a hirmondótól, ezt némán, búba borúlt arczzal meghallgatja s kiséretével távozik s a szolga nem sokára jelenti, hogy a királyné is kivégzé magát. Fellépése indokolt a mennyiben sietteti Kreon későn támadt megtérését s bukását azáltal, hogy a fia gyászos kimúlta miatt keservében öngyilkos anya tette Kreonra, mint férjre s apára kétszeres súlylyal nehezedik. Mint az önfeláldozó anya s hitvestárs példaképe áll szemünk előtt rövid soraiban is Eurydike.

Teiresiasban az érett tapasztalás és minden tetteben következetes előrelátás van érzékitve, ki elmondja Kreonnak jövőbeli sejtelmeit, mint tisztas agg s a nép véne inti türelemre, figyel-

mezteti makacs ballépése végzete ealhmakodására, bár a jóst jellemző hős férfiaságát teljesen mellőzi, burkolt kifejezésekkel czéloz a király veszélyére, mely eltökélt szándokának meg nem változtatása esetén érheti s csak midőn pusztában kiáltó módjára hangzanak el jó lélekre valló igéi, midőn őt is gyanú vádjával illeti Kreon: tör ki kiméletlenül s leplezetlen valóságban tárja fel az igazságot.

Az őr, mint Shakespeare tragoediában találhatni, úgy itt is a komizáló elem képviselője s valóban nevetetőleg hat első megjelenése is, midőn bárgyú arczczal, félénk habozással adja elő a hulla eltünését királyának, kinek egyetlen szemhunyorítása is elegendő, hogy minden izében, csontjában megremegtesse. Különb, Antigone s az őr szerencsés ellentétül állnak a darabban, mint az ideal s való az önfeláldozás és egoismus hű alakjai.

A hirnők is komikus alak, bár háládatlan szerepre van kárhoztatva, a mennyiben Haemon és Antigone halálát a sziklaüregben ő beszéli el s büszke arra, hogy első hozza a gyászirt a királynak. Különb az őr, hirnők és a szolga bőbeszédűség tekintetében fényesen bizonyítják Sophocles népismerő tehetségét, lélektanilag jellemző erejét s találó erőteljességgel mutatják azt a korlátot, mely e három közönséges alak s a három főintéző közt emelkedik. E három pedig Antigone, Kreon és Ismene a három színész által látszva.

A kar, annak daczára, hogy a hős nő, még sem nőkből, mint más helyen láthatni, hanem thebai aggokból áll azért, mert mint a kar tárgyalásakor emlitém, a tragicus költő bizonyos okokból isolálni akarta. A kar teljesen passiv magatartást követ, az eseménybe nem foly be, csak tanácsaival példaképekkel, fedéseivel vagy olykor-olykor nem tetsző morájával kíséri a cselekvényt, de döntőleg nem hat, gyáva, félénk s a király hangosabb szavallatára rögtön rettegés fogja el. Csakis a végjelenetben lép ki hunyászzkodó helyzetéből, midőn Kreon kétségbeejtő állapotában a népet képviselő kar karjaiban keres tanácsot, vigaszt, támaszt, kinjának összeroskadó terhe alatt s szava meghallgatással is találkozik. De már késő, sorsa el van döntve, s halált esengő feljajdulásai között a kar szép életigazságot tartalmazó szavakkal inti az istenek akaratjában való megnyugvásra.

A kar különben folyton színpadon van s egyes jelenetek után dalban értelmezi a mondottakat saját felfogásával dicsérőleg vagy gáncsolólag annyira, hogy a kar szava a tömeg gondolatmenetének legtisztább tüköre.

Ime adtam tehát ígéretem szerint mindenből egy kicsit, bemutatam röviden az alakokat s láttuk, hogy ha állami kötelek teljesítéséről van szó, ott van Kreon, ha szerelemért halni kell, ott van Haemon, a százszorszent égi igazság áldozataként Antigone virághullása. Antigone, mint a családi kötelék martirja, mint a női erény tüköre marad örökké tartó példánykép gyanánt az utókor nemzedékének, igazbaberlevél gyanánt Sophocles érdemének hervadhatatlan koszorújában, hogy tőle tanulva a hajdan remekjeinek olvasásához lelkesedést merítsünk s élünk minden mozzanatában, a sors minden változatai közt lebegjenek szemünk előtt Antigone eszméjét kifejező eme végsorai a karnak:

„Ha üdvöt akarsz ez életen át:

Legyen ész vezetőd,

S ne sértsd meg az istenek égi jogát.

A merész felemelt szava vissza esik,

Lesujtva reá;

Mig a botort okulásra hozza az aggkor.“

Embery Árpád.

Dolgozatom összeállításánál Jebb irodalomtörténetét, Csiki G. Antigone-ját és Szamosi J. dr. „Női jellemek Sophocles tragoediáiban cz. munkákat használtam fel.

II.

A tanári személyzet.

a) *Rendes tantárgyakból.*

Sorszám	A tanár neve	Tantárgy, osztály	Óraszám Tanári működésének évszáma	Jegyzet.
1	Kóródy Endre okl. r. tanár, erd. egyhm. áldozár.	Latin nyelv VIII. 5 órában. Bölcsészet VIII. 3 órában.	8 16	I g a z g a t ó.
2	Bándi Vazul, erd. egyhm. áldozár. okl. r. tanár.	Hittan I. II. IV. 6 órában. Természettani földrajz III. 2 ó. Mennyiségtan VI. VIII. 5 ó. Természettan VII. 4 órában	17 12	A sz. Imréről nevezett finövelde aligazgatója, az ifj. könyvtár öre, VII. oszt. főnöke.
3	Daróczy János, világi, r. tanár.	Magyar nyelv II. III. 8 ó. Történelem IV. V. 6 órában Történelem és földrajz III. 4 ó.	18 19	III. oszt. főnöke.
4	Embery Árpád, világi, h. tanár.	Latin nyelv III. VI. 12 ó. Görög nyelv VII. 4 ó.	16 2	VI. oszt. főnöke.
5	Jánosy Péter, világi, okl. r. tanár.	Latin nyelv VII. 5 órában Görög nyelv V. VI. VIII. 14 ó.	19 15	V. oszt. főnöke.
6	Kassai Lajos, erd. egyhm. áldozár, h. tanár.	Magyar nyelv I. 6 órában Latin nyelv I. V. 13 órában	19 2	I. oszt. főnöke. A tanári könyvtár öre.
7	Király Lajos, világi, r. tanár.	Magyar nyelv IV.—VIII. 16 ó.	16 19	Az önképző kör elnöke.
8	Lukács Sándor, világi, okl. r. tanár.	Mennyiség II III. 7 órában Rajzoló mértan I—IV. 10 ó. Írás I. II. 1—1 órában.	19 15	A rajzgyűjtemény öre. II. oszt. főnöke.
9	Soó Gáspár, világi, okl. r. tanár.	Latin nyelv II. 7 órában Történelem VI—VIII. 8 órában Bölcsészet VII. 2 órában.	17 9	A módszertani értekezletek jegyzője. Az ifjúsági ének- és zenekar felügyelője.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgy, osztály	Óraszám Tanári működésének évszáma.	Jegyzet.
10	Szabó István, erd. egyhm. áldozár, r. tanár.	Hittan II. V.—VIII. 10 órában. Latin nyelv IV. 6 órában.	16 17	A sz. Imréről nevezett finövelde igazgatója, sz. széki ülnök. Főgymn. hitszónok.
11	Szabó Nándor, világi, okl. r. tanár.	Német nyelv III—VIII. 18 ó.	18 10	Az ifj. segélyző könyvtár öre.
12	Szigethy István, világi, okl. r. tanár.	Mennyiségtan I. IV. V. VII. 13 ó. Természettan VIII. 4 órában.	17 13	A természettani szertár öre. VIII. oszt. főnöke.
13	Tamás Albert, világi, okl. r. tanár.	Földrajz I. II. 8 órában Természetrajz IV—VI. 8 ó.	16 5	A természetrajz- és földrajzi szertár öre, testületi jegyző. Tornatanár. IV. oszt. főnöke.
<i>b) Rendkívüli tantárgyakból.</i>				
1	Embery Árpád.	Gyorsírás önkényt vállalkozók- nak III.—VIII. 1 órában.	1 —	
2	Kozák Márton, városi karmester.	Tanította az éneket 2 és a zenét 3 órában az egész gymnasiumban.	5 —	

III.

Az előadott tananyag.

I. osztály.

Osztályfőnök: Kassai Lajos.

Hittan. Heti 2 óra. Az ember végczélja és rendeltetése; a hit; a parancsok; a keresztény igazságok; a szentségek és az imádság. Tankönyv: Középkátékizmus. Tizenhetedik kiadás. Eger, 1882. Bándi V.

Magyar nyelv. Hetenkint 6 óra. A.) Prózaolvasmányok: I. Mesék és mondák; II. Rövid rajzok és elbeszélések; III. Görög-római mondákból: 1.) A vizözön a görög-római hagyomány szerint; 2.) A pogányok Noéja; 3.) A görögök másvilága; 4.) Perseus; 5.) Heracles és tizenkét hőstette; 6.) A trójai háború; 7.) Róma alapítása. IV. Hun és magyar mondák közül: 1.) A csodaszarvas és a hölgyrablás; 2.) A hunok vándorlása nyugatra; 3.) Etele és Leo pápa; 4.) Etele halála és temetése; 5.) Álmos; 6.) A fehér ló regéje; 7.) A magyar korona; 8.) Szent László; 9.) A tatár-futás után; 10.) Az utolsó Árpád. B.) Költemények: Az anya és gyermeke (Jámbor Pál), Isten hozzád (Bajza), A magfogyott gyermek (Eötvös), A gyermek álmai (Vahot Sándor), Anyai kincs (Jámbor P.), A puszta télen (Petőfi), Az apostol (Garay), Szózat (Vörösmarty).

Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás, az olvasmányok tartalmi magyarázata és azok tartalmának szabadon való elmondása. Könyvnelkül tanult versek szavalása. — A nyelvtan köréből: az egyszerű mondat és mondatrészek, a teljes alakban az olvasmányok alapján. Szóképzés. — Az első évharmadban hetenkint, a második és harmadik évharmadban pedig kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat, főleg a tanult nyelvi anyag és helyes írás begyakorlására. K. k. Szvorényi J. kisebb magyar nyelvtana és Tomor-Várady olvasókönyve, I. kötet. Kassai L.

Latin nyelv. Hetenkint 7 óra. A.) Olvasmányok: 1.) Magyarország; 2.) A régi németekről; 3.) A medve; 4.) Az asszony és szolgáló leányai; 5.) A gödölye és a farkas; 6.) A helyes felelet; 7.) A vén oroszán; 8.) A fülemile és a tengelicze; 9.) A páva és a daru; 10.) A tücsök és a hangyák; 11.) A rákok; 12.) A hazug fiú; 13.) Az oroszlánbőrbe öltözött számár; 14.) A játék; 15.) A fokozat; 16.) Az öreg ember és a halál; 17.) Az ember és az oroszlánszobor; 18.) A szarvas a forrásnál; 19.) Piso és szolgálója; 20.) A kutya és a számár; 21.) Androclus és az oroszlán.

B.) A nyelvtanból; a főnevek, melléknevek, névmások, számnevek, a cselekvő és szenvedő igeragozás főbb alakjai. — Az olvasmányokban előforduló szóknak megtanulása és egy pár kisebb beemlézése.

Hetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Kk. Schultz-Dávid kisebb latin nyelvtana s olvasó- és gyakorló könyve. K a s s a i L.

Földrajz. Het. 4 óra. A magyar szent korona országai. — Europa többi részei. Az említett országoknak hegy-, vízrajza, éghajlata, a nevezetesebb föld- és kőzetnemeknek, növényeknek, és állatoknak szemléltető leírása. A főbb topographiai adatok, néprajz és foglalkozás.

Kk. Dr. Brózik-Paszlavszy „Europa földrajza.“ I. rész.

T a m á s A.

Számtan. Het. 3 óra. Egység. Szám. Egész és törtszám. Megnevezett- és elvont szám, összevonható számok. Tizes számrendszer. Római számjegyek. Számolási miveletek egész számokkal. Különnevű összevonható számok. A méter-mérték ismertetése. Törzsszám. Tényezőkből összetett szám. Viszonylagos törzsszám. A számok oszthatóságának törvényei. Legnagyobb közös osztó. Legkisebb közös többes. A közönséges törtszám. A törtek átalakítása. A közönséges és tizedes törteknek egymásra való átalakítása. Számolási miveletek közönséges törtekkel. Arányos osztás. Időszámolás. Kk. Lutter N. Közönséges számtan. Szigethy I.

Mértan és rajz. Het. 3 óra. Síkalaktan. Pont, vonalak és szögek fekvései, a négy alpművelet hosszakra és szögekre alkalmazva, a legfontosabb síkidomok tulajdonságai és azoknak lerajzolása. A terület mérték és ismertetése, síkábrák kivágása és területeinek kiszámítása. A rajzok elkészítése óráról-órára egyszerű

rajzfüzetben történt, még pedig magyarázat vagy felmutatott minták után, nehezebb rajzok összeállítása, a falitáblára a tanulók előtt készített és kellőleg megmagyarázott rajzok után eszközöltetett, előbb rajzeszközök segélyével, később szabadkézzel. Tankönyv: Mayerhoffer és Wagner rajzoló Planimetria. Lukács S.

Írás. Het. 1 óra. Ütenyírás.

Lukács S.

II. osztály.

Osztályfőnök: Lukács Sándor.

Hittan. Het. 2 óra. Az egyház szertartásai, tekintve a szent helyeket, az áldozatokat általában és különösen a sz. misében; a különösen előforduló szokások és szertartások áldások és szentelések; továbbá a szentségek és szentelmények szertartásai, az egyházi ünnepkör s végre a temetési szertartások. Tankönyv: A ker. kath. anyaszentegyház szertartásai és szokásai. 10. kiadás.

Szabó I.

Magyar nyelv. Heti 5 óra. Tárgyaltatott a mondattan: szókötés-, mondatkötés- és helyesírásban, továbbá a körmondatok. Olvasmány gyanánt Tomor-Váradai „Olvasókönyv“-e II. kötetéből több, a természetrajz és történelem köréből vett darab szolgált. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat az előadott tananyag gyakorlására szolgáló példák alapján. Tankönyv: Szvorényi József kisebb Magyar nyelvtana. Mondattan II. r. Daróczy J.

Latin nyelv. Heti 7 óra. Fordítottatott latinról magyarra Schultz-Dávid gyakorlókönyvének I-ső részéből: 26., 27., 28., 33., 34., 36., 37., 38., 40., 42., 43., 44., 45., 49., 52., 54., 55., 64., 65., 66., 67., 68. szakasz; II-ik részéből: 72., 73., 76., 78., 80., 81., 82., 83., 84., 85. szakasz; magyarról latinra III-ik részéből: 28., 29., 30., 31., 32., 33., 38., 40., 47., 53., 54., 56., 57., 65., 66., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81. szakasz. Ezeknek kapcsán a megelőző év tananyagának ismétlése után a cselekvő-, szenvedő- és álszenvedő igék ragozása; körülírt igeragozás; rendhagyó igék ragozása, hiányos és személytelen igék tanítottak; továbbá előjárók, határozók és kötőszók. Hetenként egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás magyarról latinra, a tanult alakok begyakorlására. Tankönyv: Schultz-Dávid Latinnyelvtana és Gyakorlókönyve.

Soó Gáspár.

Földrajz. Heti 4 óra. Magyarország és a földközi tenger mellett elterülő országok kivételével Európa, Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. Kézikönyv: Dr. Brózik-Paszlavszyk Földrajza II. r. Tamás A.

Számítan. Heti 4 óra. Számolási rövidítések. Arányosság fogalmának fejtegetése. Egyszerű hármasszabály. Az olasz számolási mód. Száztól számolás. Dr. Lutter köz. számtana szerint. Lukács S.

Mértan. (Téralaktan) mértani és szabadkézi rajz. Het. 3 óra. A sík. Az egyenesek és síkok fekvése, lapszögek és testszögek. A legfontosabb testek tulajdonságai és hálózatai. A testek összeillősségei, symmetriája, hasonlósága, felszínének és térfogatának kiszámítása, könnyebb képletek leírása, alkalmas feladványok megfejtése. Testminták készítése. Az eltanított és óráról-órára elkészített mértani rajzok letisztázása után, a harmadik időszakban heti 2 óra szabadkézi rajzolás tanítására, 1 óra pedig az eltanított tananyag ismétlésére fordított. Tankönyv: Mayerhoffer és Wagner: Rajzoló Stereometria. Lukács S.

Írás. Het. 1 óra. Mint az I. osztályban. Lukács S.

III. osztály.

Osztályfőnök: Daróczy János.

Hittan. Het. 2 óra. Az ó-szövetség története erkölcsi tanúságokkal. Palaestina földrajza. Kézikönyv: Roder Alajos Bibliái történetek. Bándi V.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Az alak- és mondattan ismertetése. Kisebb polgári ügyiratok. A hangsúlyos vers ismertetése. Kk. Szvorényi. Olvasmányok: Tomor-Várady „Magyar Olvasókönyv“ III. kötetéből több elbeszélő és leíró olvasmány, továbbá „A tatárjájás“. Kéthet. egy iskolai dolgozat. Daróczy J.

Német nyelv. Het. 4 óra. A betűk ismertetése. Írás és olvasás. A szótagok. A beszéd részei. Az ige; a sein és haben segédigék ragozása. A névelő ejtegetése. A személyes névmás. A főnevek ejtegetése: erős és gyenge. A melléknév ejtegetése és fokozása. A névmások. A werden ige ragozása. Viszonyszók. Számnevek. Erős hajlítású igék. Az igék száma, személye, idő-

alakjai, módjai. Módbeli segédigék. Átható ige hajlítása; szenvedő alak. Személytelen és visszaható igék. Határozó és kötőszók. — Olvasmányok: Herakles und die Schlangen. Herakles und der Löwe. Die Thebaner. Das Orakel. Der Löwe von Nemea. Die Hydra von Lerna. Der wilde Eber. Der Hirsch von Keryneia und der Stall des Augeias. Die Sumpfvögel von Stymphalos. Der Stier von Kreta und die Pferde des Diomedes. Die Amazonen. Hesione. Die Rinder des Königs Geryones. Kk: Hoffmann Mór Német nyelvtana és Olvasókönyve. Első rész: szó- és alaktan. Kéthetenként egy írásbeli iskolai dolgozat.

Szabó N.

Latin nyelv. Heti 6 óra. Az elementaris részek folytonos ismétlése és ébrentartása mellett ez év tananyagát kizárólag a syntaxis tevé; nevezetesen: az alany és állitmány, ezek egyezése s egymásra való vonatkozása; az alany és állitmány bővülése: obiectum, adverbium, attributum és appositio; substantiva mobilia, constructio ad sensum s a casusok tana egészen. A constructio ablativi absoluti és infinitivi cum accusativo gyakorlati alkalmazása.

Olvasmányúl magyarról latinra a következők valának felvéve: Codrus király hazaszeretete. Anaximenes és Nagy Sándor, A jós, Euripides, Nagy Sándor és Aristoteles, Epaminondas, Damoscles kardja, Hamilcar álma, Nagy Sándor útjai, Menenius Agrippa, Xenophon, Uticai Cato és Themistocles s Aristides.

Latinról magyarra: P. Ovidius Naso élete rajza, munkái rövid ismertetése, a metrika vázlatos bemutatása és pedig: a lábak, caesura, hexameter, pentameter, iambicus senarius tárgyalása után: Romulus és Remus megmentése Fast. II. 383—420. Róma alapítása, Remus halála. Fast. II. 809—858. A Fabiusok veszte. Fast. 195—238. Phaedrusból élete tárgyalása után: Lupus et agnus, Canis per fluvium carnem ferens, Vacca et capella, ovis et leo, Lupus et gruis, Vulpes et corvus, Rana rupta et bos, De vulpe et uva. Livius élete és munkái ismertetése után: Aeneas megtelepedik Latiumban. Numitor és Amulius. Romulus és Remus ifjúsága. Liv. 1 cap. 1—8. A királyok korából: Nőrablás. Romulus államintézkedései. Numa Pompilius, vallásos reformjai, naptár-correctio s ennek vázlatása bemutatása, ancile, Horatiusok

s Curiatiusok harcza. Servius Tullius neveltetése és alkotmánya, Tarquinius Superbus tyrannisa.

Hetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat rendesen az addig végzett mondattani tananyag gyakorlására szolgáló példák alapján, a versmértanból pedig Dionysius Cato bölcs mondatainak fordítása s metrikai felmérése kapcsán. Tankönyvek: Schultz-Dávid Latinnyelv-tana és Olvasókönyve, Elischer József Latin Olvasókönyve a gymnasiumok III. s IV. osztálya számára. Emberly Á.

Történelem. Het. 3 óra. A magyarok története a jelenkorig. Kk: Horváth Mihálynak a középiskolák alsóbb osztályai számára írt tankönyve. — *Politikai földrajz.* Het. 1 óra. Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza. Kk: Csuday Jenő politikai földrajza. Daróczy J.

Physikai földrajz. Het. 2 óra. Alapfogalmak a halmazállapotról. A nehézségről s folytatólag a testek általános tulajdonságai. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek egyensulya és mozgásai. A melegség. A fénytani tünemények. Elektromossági alapkísérletek. Légköri elektromosság. Delejes testek és tünemények. A föld alakja, ábrázolása, forgása és keringése. A szárazföldek és tengerek eloszlása és kiterjedése. Légköri tünemények: Légáromlások. Felhők. Eső, hó, jég és harmatképződés. A naprendszer, a föld állása a naprendszerben. Kk. Heller A. A természettani földrajz alapvonalai. Bándi V.

Számítás. Het. 3 óra. A kettős tétel alkalmazása oly feladatok megfejtésére, melyek az összetett hármasszabályhoz tartoznak. Egyszerű kamatszámolás. Kamatkamat számolás. Határidőszámolás. Leroyatszámolás. Lánccszabály. Arányos osztás. Elegyítési feladatok. Kk: Lutter N. Közönséges számítás. Lukács S.

Mértan. Planimetriai szerkesztések. Het. 2 óra. Az összeillőség, symmetria, hasonlóság és a terület meghatározás kibővítése s az ide vágó fontosabb constructiv feladatok. A geometria alkalmazása a rajzoláshoz és méréshez, idomok másolása. Körtevéből a könnyebb feladványok szerkesztése. A távlatban és árnytan elemei. Tankönyv: Mayerhoffer és Dr. Wagner szerkesztő síkmértana. A rajzok elkészítése óráról-óra egyszerű rajzfűzetben történt.

Lukács S.

IV. osztály.

Osztályfőnök: Tamás Albert.

Hittan. Het. 2 óra. Az új-szövetségi sz. történetek. Kk: Roder Alajos „Bibliai történetek.“ Bándi V.

Magyar nyelv. Het. 4 óra. Az irány fajai és kellékei. Az irány szemléltettségének és élénkségének tényezői. A hangsúlyos és időmértékes verselés és a rímtan. Kk: Koltai V. Stilisztika I. r. Olvasmány: Arany Toldija és a classicus és rímes versnemek megismertetésére alkalmas költemények. Kk: Tomor és Várady, Magyar Olvasókönyv, IV. kötet. Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat. Király L.

Német nyelv. Het. 3 óra. Az alaktan alapos ismételése. Szóképzés. Gyök, származék, összetétel. Mondattan: a puszta mondat; a mondat bővítései: a) a jelző, b) a kiegészítő; birtokos esettel járó igék; melléknevek a birtokos esettel; igék és melléknevek után járó előljárok tárgyessel. A határozók. Az egyszerű és összevont mondatok szórendje. Az összetett mondat. Fordítás: magyarból németre és németből magyarra. „Geschichten vom Herakles“; „Der Argonautenzug“ I—V.; „Tobias Witt“; „Der hörnerne Siegfried“; „Siegfried's Empfang am Hofe zu Worms.“ Költemények. Kk: Hoffmann Mór Német nyelvtan és Olvasókönyv I. és II. rész. Kéth. egy isk. írásbeli gyakorlat. Szabó N.

Latin nyelv. Het. 6 óra. Az alaktannak vázlatos és az esetannak tüzetes ismételése mellett előadatott a gerundium és supinum használata: továbbá a participium és infinitivus tüzetes ismertetése, melyet követett az idő- és módtan. A római naptár. A hangtan. A verstan szükséges alakjai. Próza olvasmányul felvétel Liviusból a köztársaság kora: a plebeiusok és a patriciusok egyenetlenkedése; a decemvirek. Költői olvasmányul Ovid Metamorphosisából: Phaëton, Daedalus és Icarus, Gabii városának bevételé című darabok egészen. Tankönyv: Schultz-Dávid Mondattana és Olvasókönyve; Elischer Latin Olvasókönyve a III. és IV. oszt. számára. Minden héten egy iskolai írásbeli dolgozat.

Szabó I.

Történelem. Het. 3 óra. Az ó-kor történelme a római császárság felállításáig. Vaszary Kolos tankönyve I. rész.

Daróczi J.

Természettarjz. Het. 3 óra. Ásványtan. Chemiai előismeretek. Az ásványok alaki, vegyi és természettani tulajdonságai. Az ásványok rendszeres leírása. Kőzet- és hegyszerkezetten. A földtani hatások tana. A föld képződésének vázlata és a földkérgét alkotó rétegek. Kk: Dr. Roth Samu „Ásvány-, kőzet- és földtan alapvonalai“, negyedik kiadás.

Tamás A.

Algebra. Het. 3 óra. Bevezetés a betűszámokban. Összeadás és kivonás számokkal. Sokszorozás egész számokkal, tekintettel a kéttagu mennyiségek négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, tekintettel a geometriai haladványokra. A számok oszthatósága. A legnagyobb közös mérték és legkisebb közös többszöröse. A négy alapművelet törtszámokkal. Első foku egy ismeretlenű határozott egyenletek megfejtése kiterjeszkedve az aránylatok tanára. Kk: Mocnik-Klamarik-Wagner A. Betűszámok.

Szigethy I.

Mértan. Planimetriai szerkesztések. Het. 3 óra. A kör tan kibővítése. A legfontosabb görbevonalak, kerület, mentelék, hajtalék, csigavonal, hullámvonal, és az egyszerű vagyis a közönséges kerekény szerkesztése. Egyszerűbb tárgyak homlok- és alaprajzának, valamint metszeteinek ismertetése. A rajzok elkészítése itt is óráról-órára egyszerű rajzfüzetben történt. Tankönyv: Mayerhoffer és Dr. Wagner szerkesztő Síkmértana.

Lukács S.

V. osztály.

Osztályfőnök: Jánosy Péter.

Hittan. Het. 2 óra. A vallás és kinyilatkoztatás szükséges; az ó-szövetségi kinyilatkoztatás; keresztény kinyilatkoztatás, Krisztus anyaszentegyháza. Kk: Vincze A. „A ker. kath. Vallás-tan“ I. resz.

Szabó I.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. a) Az írásművek szerkezete általában. A feltalálás, gondolkodás. Az írásművek szerkezete. Az előadás általános formái. Kk: Névy Stiliztika II. r. b) Olvasmányok; Arany balladái. Az elmélethez alkalmas leírások, elbeszélések, elmélkedések, értekezések és levelek. Kk: Névy Olvasmányok. Havonként egy írásbeli házi dolgozat.

Király L.

Német nyelv. Het. 3 óra. Az alaktan alapos ismertetése. Költői olvasmány: „Herder Cid-jéből 1—9 románz, (Cid

fellépése és első harcrai a mórokkal); 14—18, (Cid menegzője); 21—22. (Don Fernando végrendelete és halála); 23—26. (Cid és Sancho, a párbajok); 37—39. (Alfonso trónra lépte); 42—47. (Cid és Alfonso); A kihagyott részek magán olvasmányul voltak felhagyva. Kk: Jel. írók. I. T. VIII. kt. Prózai olvasmány: „Die Puszte“; „Der Niagara-Fall“; „Des Xerxes Zug gegen Griechenland“; „Der Kampf bei Thermopyla“ című olvasmányok fordítása, alak- és mondattani elemzése. — Szóképzés. — Nyelvi gyakorlottság szerzésére a Toussaint-Langenscheidt-féle módszer használtatott, mely szerint a prózai olvasmányban előforduló szókból új mondatot szerkesztenek a tanulók, s ezzel a tanár kérdező mondatára németül felelnek. Kk: Felsmann „Deutsches Lesebuch“ IV. rész. Havonkint egy iskolai írásbeli gyakorlat.

Szabó N.

Latin nyelv. Hetenkint 6 óra. A.) Prózai olvasmány: T. Livius XXI-ik könyve egészen (1—63. c.). Livius életrajza, Carthago legrégebb története és a második pún háboru előzményei, a magistratus, a római vallás és a hadügyre vonatkozó tárgyi részletek. — Hanno, P. Corn. Scipio és Hannibal beszéde könyv nélkül.

B.) Költői olvasmányok: P. Ovidius Naso költeményeiből a következők: I.) Keservei I. k. 1., 3. elegia; II. Pontusi leveleiből I. k. 3., 9. III. Naptárából a salii-féle papok eredete (III. k. 263—392. v.) IV. Az átváltozásokból a) Orpheus és Eurydice (X. k. 1—77); J. Caesar üstökössé lett átváltozása (XV. k. 745—870). Mythologiai magyarázatok. — A latin metrika rövid ismétlése. — Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat: az olvasottak és a mondattani szabályok gyakorlása végett. Kk. T. Livii Ab Urbe Condita Liber XXI. et XXII. Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátták Bartal és Malmosí. — Veress Ignác P. Ovidius N. Válogatott költeményei.

Vagács és Schiebinger „Latin irány képző gyakorlatok“.

Kassai L.

Görög nyelv. Het. 5 óra. Tananyag. A nyelvtanból: az egész név- és ω végű igeragozás rendes alakjai; a μ végűek főmintáin kívül még a leggyakrabban előforduló kisebb és nagyobb első osztályú igék ismertetése. — Az olvasókönyvből IX görög és 10 magyar gyakorlás, 22 Aesopus-féle mese és az

adomák, elmés mondások és apróbb elbeszélések közül 11 darab fordítása, alak- és mondattani elemzése. Havonkint egy iskolai és egy házi dolgozat, melyek anyaga a tanult nyelvtani részekhez alkalmazott, értelmileg összefüggő magyar mondatok görögre fordítása volt. Kk: dr. Szamosi J. Görög nyelvtana és olvasókönyve.

Jánosy P.

Történelem. Het. 3 óra. A római császárság és a közép-kor története. Kk. Vaszary K. Világtörténelem II. r. Daróczy J.

Mennyiségtan. Het. 4 óra. a) Algebra: Határozott elsőfoku egyenletek több ismeretlennel. Hatványozás. A kéttaguak hatványai, számtani haladvány. Gyökfejtés; másodfoku egyenletek egy ismeretlennel. b) Mértan. Egyenes vonalak fekvése a síkban. Az idomok összevágása, hasonlósága, területének mérése. Körtn.

Szigethy I.

Természetrájs. Het. 2 óra. Növénytan. A növények külső tagoltsága (morphologia) élő példakon. A növénytan történelme. A növények általános bonczana és élettana. A növényrendszerek ismertetése. A virágtalan növények főbb csoportjainak, a virágos növények fontosabb családjainak ismertetése determinálás alapján. A növények földrajza különös tekintettel hazánk növényzeti viszonyaira. Kk. Kriesch-Simkovics: A növénytan iskolakönyve, hatodik kiadás.

Tamás A.

VI. osztály.

Osztályfőnök: Embery Árpád.

Hittan. Het. 2 óra. Isten (tekintve önmagában); Isten kiható munkássága; teremtés, megváltás és megszentelés; a malaszt; a malaszt eszközei; az imádság, a malasztal való közremunkálás és a szentségek. A bevezetés műve: halál és a különös ítélet, a mennyország, a tisztítóhely, a pokol; a világ vége, az általános feltámadás és az általános ítélet. Kk: Vincze Ambró Ker. kath. Vallástan. Hittan II. rész.

Szabó I.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. a) Költészet: A dráma és fajai. b) Szónoklattan: A szónoki beszéd tárgya, tartalma; tárgyi és tekintélyi érvek; indulatgerjesztés és rábírás; a szónoki beszéd szerkezete és előadása. Kk. Névy L. Költészet- és szónoklattan.

c) Olvasmányok: Shakespeare Coriolanus című tragoediája. Szónoki beszédek: Kőlcseytől és Eötvöstől. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Király L.

Német nyelv. Het. 3 óra. Költői olvasmány: Német balladák és románczok; „Edward“ (H.); „Die wandelnde Glocke“ (G.); „Der Sänger“ (G.); „Erkönig“ (G.); „Mignon“ (G.); „Der Alpenjäger“ (Sch.); „Der Schatzgräber“ (G.); „Der Zauberlehrling“ (G.); „Der Reisende“ (Gell.); „Kind der Sorge“ (H.); „Der Todtentanz“ (G.) című darabok fordítása, tárgyi és szerkezeti elemzése és emlézése. Továbbá: „Das Lied vom braven Mann“ (B.); „Lenore“ (B.) és „Der wilde Jäger“ (B.) című balladák fordítása és taglalása. Bürger és Goethe életrajza. A ballada és románcz elmélete. Kk. „Jules I. I. T.“ III. füzet; Felsmann „Deutsches Lesebuch“ IV. rész. Próza i olvasmány: „Haydn“, „Raphael Sancio“; „Mária Theresia“; „Körner an seinen Vater“; „Schiller an seinen Vater“ című olvasmányok fordítása, alak- és mondat-tani elemzése. Etymologikus szócsoportositás; synonymák egybe-állítás. Nyelvbeli gyakorlottság szerzése, mint az V. osztályban. — Havonkint egy isk. írásbeli dolgozat. Szabó N.

Latin nyelv. Heti 6 óra. A fordító rész anyagát Vergilius első hat éneke tevé és pedig az I. könyvből az invocatio és expositio (1—11 sor), a II. ének teljesen mind alaki, mind tartalmi tekintetben. III. énekből Polyphemossal való találkozása Aeneasnak (655—691). IV. énekből Dido átka, öngyilkossága (584—671). V. énekből a lovagjáték (545—603). VI. énekből Sibylla jóslata (78—97), az alvilág bejárata (264—294), Charon átviszi Aeneast a Styx folyón (384—416), a tartarus leírása Sibylla által (548—625), Aeneas és Anchises találkozása (679—702), Anchises bemutatja Róma jövő nagy férfait először Romulust (752—768), Caesar és Pompeus (826—835) Marcellus kora halálának alakja és Aeneas felvilágra térése (854—901). Bevezetésül az eposz általános fogalma, művészi követelményei, az eposz történelme a rómaiaknál, P. Vergilius Maro életrajza, munkái, irodalmi méltatása, hatása a modern kor szellemére s költői alkotásaira, az Aeneis énekek szerint való tartalma.

M. Tullius Ciceronak L. Sergius Catilina ellen tartott első szónoklatának fordító értelmezése teljesen; bevezetésül a rhetori-

kának, mint Göröghonból Italiába átültetett növénynek történelme Ciceroig, ennek élete és munkái, irodalmi méltatása különös tekintettel szónoki érdemeire.

C. Sallustius Crispus Jugurthájának fordítása nyelvi sajátságainak ismertetése kapcsán egészen Adherbal levele közléséig (24 fej.) Sallustius jelleme, élete, a történelem történetének vázlatos előadásával.

Vergilius és Cicero szebb helyeinek memoriter tanulása magán szorgalom útján. Kéthetenként egy iskolai dolgozat a syntactical szabályok gyakorlására szolgáló fejezetek alapján és pedig: Themistocles, Marcus és Qu. Tullius Cicero, Domitianus császár, Massinissa, Xerxes göröghoni csatavesztése, ifj. Plinius, Caius Verres pénzvágya, Xenophon, Archimedes halála, a római nevelés.

Tankönyvek: Vergilius Aeneise Veress Ignácztól, M. Tullius Cicero Catilina elleni beszéde Gyurits Antaltól és Sallustius Jugurthája értelmezi Holub Mátyás, Vagács-Schiebinger Irálygyakorlatok.

Embery Á.

Görög nyelv. Het. 5 óra. Tananyag. A nyelvtanból: az V-dik osztályban tanult alaktani résznek rendszeres ismétlése után, a rendhagyó igék közül azok betanítása, melyek az olvasmányokban előfordultak. — A görög olvasókönyvből: Nagy Sándor; Codrus halála; Leonidas; Hercules fordítása és elemzése. Xenophon Socrates Nevezetességeiből: előkészítéssel az I. III. IV. V. szemelvények fordítottak; előkészítés nélkül, rögtönözve pedig a Nevezetességekből a II-dik és Cyr.-ből a VIII-dik szemelvény. Írásbeli dolgozatok adtak mint az V-dik osztályban. Ezek anyagát az olvasmányok szolgáltatták, tekintettel az ismertetett mondattani szabályokra. Kk. dr. Szamosi J. Görög nyelvtana és olvasókönyve. Sckenkl-Horváth Chrestomathia Xenophon Cyropaediája, Anabasisa és Socrates Nevezetességeiből.

Jánosy P.

Történelem. Heti 3 óra. Európa államainak az új- és legújabb korban, különös tekintettel a műveltségi viszonyokra. Amerika története Columbus óta. Tkönyv.: Vaszary Kolozs: Világtörténet III. r.

Soó Gáspár.

Mennyiségtan. Het. 3 óra. a) Algebra, A hatványozás általánosítása, a zerus, tagadó és tört kitevőjű mennyiségek. Képzetes

mennyiségek. Számrendszerek. Brigg-féle logaritmusok, logaritmusok kiszámítása. Műveletek logaritmusokkal. *b)* Mértan. Síkháromszög. A hegyesszög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szögfüggvények általánosítása. Szögek összegei és különbségeinek függvényei. A síkháromszög alkalmazása ferdeszögű háromszögeknél. Stereometriai alapfogalmak és tételek, melyek a szögletes testek felszín és köbtartalma kiszámítására szükségesek. A szögletes testek felszín és köbtartalma kiszámítása. Kk. mint az V. osztályban. Bándi V.

Természettud. Het. 3 óra. Állattan. Az állatélet működései általában, és egymással való összefüggésökben. Az állatok szervei és szervrendszerei. Rendszertan. Az állatkörök jellemzése. Az egyes rendek, családok, nemek és fajok közül különösen azok tárgyalattak, melyek hasznosság és kártékonyság, vagy a természet háztartásában, avagy a systematikában fontosabb szerepet játszanak. Az állatok földrajzi elterjedése azon tényezők főlemelésével, melyektől valamely vidék faunája függ. Kk. Dr. Roth Samu: „Az állattan alapvonalai“, 2-ik kiadás. Tamás A.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Bándi Vazul.

Hittan. Het. 2 óra. A katolikus Erkölcstan. Tankönyv Vincze Ambró: Ker. kath. Erkölcstan. Szabó I.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Költészet: Vers és próza; hangsúlyos és időmértékes verstan, rímtan. A költői irány és fajai. Kisebb és nagyobb epikai művek. Leíró költemények és oktató elbeszélések. Az alanyi költészet. Kk. Névy L. Költészet. Olvasmányok: Az átvett tananyag különböző fajaira vonatkozóan választattak meg. Havonként egy írásbeli házi dolgozat.

Király L.

Német nyelv. Het. 3 óra. Költői olvasmány: Goethe „Hermann und Dorothea“-jának fordítása egészen, tartalmi és tárgyi magyarázatokkal. Kk. Jeles I. I. T. — Prózai olvasmány: „Der Nilstrom und sein Einfluss auf die Geschichte des Menschen“; „Das h. Abendmahl von Leonardo da Vinci“ (Goethe leírása.); „Isabella v. Spanien und Elisabeth v. England“; „Kaiser Karl V.“ című olvasmányok fordítása, nyelvtani elemzése. Etymologikus

szószármaztatás; synonymák egybeállítás. Nyelvbeli gyakorlottság szerzése mint a V. osztályban. Kk. Heinrich G.: „Deutsches Lesebuch für höhere Lehranstalten“ II. k. Havonkint egy írásbeli gyakorlat. Szabó N.

Latin nyelv. Het. 5 óra. Tananyag. A római irodalomból: a szép próza megteremtése. Cicero művei tartalmának, életrajzának bővebb ismertetése. — Fordítottak: Cicerónak pro P. Sestio cz. beszéde; leveleiből: ad Atticum I, 19; II, 22; III, 1, 3, 4, 5, 6; IV, 1, 2; V, 15, 16; ad familiares I, 7; II, 4, 5, 6; V, 7, 12; XIV, 2, 4. — Havonkint egy iskolai és egy házi dolgozat: az iskolaiak anyagát az olvasmányok nyelvi és tárgyi magyarázattal kísért részei szolgáltatták; a háziakét pedig Vagác-Schiebinger Latin irályképző gyakorlatokból az Atticus és Testvéri viszály Endre kormánylata alatt cz. darabok képezték. Kk. Kont J., M. T. Ciceronis pro P. Sestio oratio. János B. M. T. Cicero válogatott levelei. János P.

Görög nyelv. Heti 4 óra. Tananyag: Homeros Iliásából az I. ének teljesen úgy alaki, mint tárgyi tekintetben, a II. ének egészen a hajók catalogusáig, a III. énekből a következő szemelvényes részletek: Menelaos párviadalra szólítja Parist (1—38); előkészület a párbajra (76—120); a két sereg frigykötése (245—309). Homeros világának megértése czéljából a következők tárgyalattak; Epicusköltészet általános jelleme s kifejlődése. Ilias regéje s tartalmának epitomált betanulása, Homeros theológiája, homeri állam különös tekintettel a királyra, Homeros, homeri kérdés, a homeri költemények sorsa, rhapsodok, cyclicus monda kör, Trója vázlatos története, Ilias technikája, Homeros korabeli családi viszony, vendégjog, ipar, kereskedelem s hajózás, nevelés, tanítás s a túlvilági lét fogalmának általános megvilágítása.

Herodotosból: a görög próza kifejlése, Herodotos élete, jelleme s nagy történeti munkájának méltatása után a következő szemelvényes részek: VI. könyvből. Dareios értesül Sardis bevételéről, Eretria feldulása, Miltiades győzelmes csatája a marathoni síkon. 6, 7, 12, 15, 20. VII. könyvből Leonidas s bajtársai halála s az emléktábla epigrammája 6, 7. VIII. könyvből Themistokles buzdító beszéde s megtámadtatása 4. Homerosnál úgy, mint Herodotosnál a sorok dialecticus áttétele attikaira. Syntaxisből: az

igetan, föltétes mondatok, oratio obliqua, infinitivus, participium-és adjectiva verba. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat, melynek tárgyát részint a végzett tananyag kifejezései szolgálatták görög-ről magyarra, részint Aisopos következő meséi magyarról görögre: Az asszony és a tyúk, róka és az álarcz, ökrök és a szekér, fülemile s a fecske, oroszlán s a szőlő, a kigyó, kos és a farkas, vadzamárr, zamár s a holló, a jós. Elementaris részek folytonos ismétlése. Tankönyvek: Veress Ignác Homeros Iliása, Szemelvények Herodotos művéből Dávid Istvántól, görög mondattan dr. Szamosi nyomán. Embery Á.

Földrajz. Het. 2 óra. Az alkotmányos szabadság megállapítására irányzott törekvések és diadaluk. A nemzetiségi eszme. A gazdasági élet átalakulása a természettudományok és társadalmi tanulmányok alapján. Európa államainak részletes politikai földrajza. Európai hatalmak és gyarmatosítások a többi világrészekben és Amerika szabad államai. Tk. Varga Ottó: Politikai földrajz. Soó G.

Mennyiségtan. Het. 3 óra. a) Algebra. A másodfoku egyenletek teljes elmélete; számtani és mértani haladványok; kamatos kamatszámítások b) Mértan. A gömbölyü testek stereometriája; gömbháromszögtan; algebrai kifejezések mértani ábrázolása. Kk. Lutter Algebrája és Mértana. Szigethy I.

Természettan. Het. 4 óra. A természet s a természettudomány, bevezető alapfogalmak. A testek általános tulajdonai. A mozgás és erőtan általános törvényei. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek mechanikája. A hangtan és fénytán. Kk. Dr. Abt Antal Kísérleti természettana. Bándi V.

Bölcséleti előtan. Het. 2 óra. Bevezetés a philosophiai tanulmányokba; előismeretek; a lelki életről általában. A lelki jelenségek főbb csoportjai: érzetek; képzetek; tudat; a tudat és képzetek tüneményei; kedélymozgalmak és a mozgások tüneményei. Tkönyv: Pauer Imre Tapasztalati lélektana. Soó G.

VIII. osztály.

Osztályfőnök: Szigethy István.

Hittan. Het. 2 óra. A ker. kath. egyház történelme a Szent-Lélek eljövételétől a vatikáni zsinatig. Tk. Vincze Ambró: Ker. kath. Egyháztörténelem. Szabó I.

Magyar irodalom. Het. 3 óra. a) Az ó-, közép-, uj- és legujabb kor irodalmának története. Kk. Szvorényi. b) Olvasmányok: Eme korok nevezetesebb íróinak műveiből vétettek. Kk. Szvorényi Szemelvények. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Király L.

Német nyelv. Het. 2 óra. Költői olvasmány: Schiller: „Wilhelm Tell“ cz. drámája egészen, tartalmi és tárgyi magyarázatokkal. Kk. Jeles I. I. T. XXI. — Prózai olvasmány: Lessing „Laokoon“-jából: Unterschied der redenden und bildenden Künste, besonders der Poesie und Malerei (XVI—XVIII és XX. fej.) fordítása, tárgyi magyarázatokkal, aesthetikai fejtegetésekkel. — Lessing életrajza. Etymologikus szócsoportosítás; synonymák egybeállítása; nyelvbeli gyakorlottság szerzése mint az V. osztályban. Kk. Lessing „Laokoon“-jának Reclam-féle kiadása. Havonkint egy írásb. gyakorlat. Szabó N.

Latin nyelv. Het. 5 óra. Horáciusnak a világirodalom, különösen pedig a magyar irodalomra történt nevezetes befolyása méltatása után, a) Sat. I. 1, 6, 10. Sat. II. 2, 6. b) Epodon 2, 3, 7 és a Carmen Seculare. c) Carm. I. 1, 3, 4, 14, 24. II. 3, 10, 16. III. 3, 30, IV. 5, 6. d) Epist. I. Ad Maecenatem. Ad Lollium és epistola ad Pisones. e) Tacitus Annaleseiből: I. 1—6, 16—23, 40. II. 5, 14, 33, 47, 69—73. III. 1—6, 52—55. IV. 7—9, 58—61. V. 1, 2, 9, VI. 16, 17, 21, 22, 50, 51 fejezetek. A közbeeső fejezetek tartalma elbeszélése. — Szóbeli stylusgyakorlatok és extemporálék. Kéthetenkint írásbeli magyar-latin gyakorlat, melynek tárgyát legtöbbször a végzett olvasmány tartalmi kivonata képezte. Figyelem fordított az alak és mondattani ismeretek felújítására. Kk. Q. Hor. Flacci carmina selecta. Grysar. P. Corn. Taciti Annalium ab excessu Divi Augusti. L. VI. Petrovics, Vagács-Schiebinger: Latin irályképző gyakorlatok. Kóródy E.

Görög nyelv. Het. 4 óra. T a n a n y a g. Folytonos nyelvtani ismétlés mellett olvastattak és fordítottak: Homeros Iliása IV. és VI. éneke és Platon műveiből szemelvények: V. Socrates védbeszédéből; VI. Socrates a börtönben; I. Symposion Agathon házában cz. szemelvényből 5 szakasz rögtönözve. Írásbeli dolgozatok mint az V. és VI-dik osztályban. Kk. Veress I. Homeros Iliasa. II. füzet. Dr. Szamosi J. Szemelvény Platon művei-ből.

Jánosy P.

Történelem. Het. 3 óra. A magyarok oknyomozó története 1848-ig. Tk. Horváth Mihály: A magyarok története. Soó G.

Mennyiségtan. Het. 2 óra. a) Algebra. Határozatlan elsőfoku egyenletek. Combinatiók és binomiális együtthatók. Permutatiók és variátiók. b) Mértan. Az elemző mértan elemei. Első és másodrendű vonalak. A matematika főbb tanainak ismételése. Kk. mint a VII. osztályban. Bándi V.

Természettan. Het. 4 óra. Hőtan. Az anyag szerkezetére vonatkozó főbb kémiai tételek. Villamosság és delejesség. A kosmografia elemei. Kk. Dr. Abt A.: Természettan. Szigethy I.

Philosophiai propaedeutika. Het. 3 óra. A lélektanból. Az érzetek és ezek tüneményei. A vágyak és a lelki betegségek. — A logikából. A gondolkodás alaptörvényei, fogalom, ítélet és következtetés. Az ismeret- és tudományi módszer. Kk. Dr. Pauer Imre: Lélektan és Gondolkodástan. Kóródy E.

Tornászat.

A tornagyakorlatok oly időbeosztással tartattak, hogy minden osztály hetenkint (kivéve a téli időszakot) két órai tornázásban részesült. A tornázás alól orvosi bizonyítvány alapján felmentetett a IV-ik osztályban 2, a VII-ben pedig 1. Főszűly a szabadgyakorlatokra fektettetett, eszközgyakorlat is tartatott szabadban levő tornaszereinken. A tanítási rendszer az általános erő és ügyesség fokozására irányult.

Az egész ifjúság 3 csoportra volt felosztva, u. m. I. cs. I. osztály; II. cs. II. III. IV. oszt.; III. cs. V—VIII. oszt.

Tananyagul vétetett az első csoportnál: Állások. Tag-, járó-, birkozó- és társas szabadgyakorlatok. Rendgyakorlatokból a sorgyakorlatok egyszerűbb nemei. Könnyebb gyakorlatok a tornaszereken. — A második csoportnál: Állások. Tag-, járó-, birkozó- és társas szabadgyakorlatok botokkal. — Rendgyakorlatok: rendekbe fejlődés, sorba- és rendekre szakadozás. Könnyebb gyakorlatok a tornaszereken, különösen a nyujtón és korlátón. A harmadik csoportnál: Rendgyakorlatok. Katonai sor-, rend- és szakaszgyakorlatok, — Több erőt és ügyességet igénylő gyakorlatok a tornaszereken. — A tornatanítást mindhárom csoportnál Tamás Albert főgymn. tanár vezette heti 6 órán.

Az ifjak munkakedvének, szorgalmának fokozása végett, jun. 25-én a tornavizsgálattal kapcsolatosan tornaverseny is rendeztetett, mely alkalommal egyes tanügybarátok szivességéből jobban tornázó ifjaink jutalomban részesültek.

III.

Rendkívüli tárgyak.

a) Zene és műének.

A gymnasiumi ifjúságnak a zenében való kiképeztetése céljából a tanári kar kezdeményezése folytán 1869-ben zene-egylet alakult. Folyó tanév végéig az egylet alapja 2417 frtra növekedett, mely a zenetanár fizetését fedezte. Az egylet tagjai a lefolyt tanévben betanultak 6 világi zenedarabot, gyakorlottságuknak igen szép jelét adták az iskolai nyilvános ünnepélyek alkalmával, mint Sz. Imre ünnepe és az iskolai évet bezáró ünnepély alkalmával.

A zenedével kapcsolatosan kiváló szorgalmat fejtett ki az ifjúság dalárdája, mely folyó évben betanulta Haydn miséjét és 5 világi darabot négy hangra, isteni tiszteletok alkalmával több ízben énekelt, valamint a gymnasium által rendezett ünnepélyeken igen szép sikert aratott.

Zenét tanultak: a) haladók VIII. osztályból 2, VII.-ből 5, VI.-ből 3, V.-ből 2, IV.-ből 2. b) kezdők 12, összesen: 26.

b) Gyorsírást.

Végzett tananyag az A, Á, E, É, I, U és Ū magánhangzók az ezek körébe vágó jelényekkel teljesen s megfelelő gyakorlatokkal heti egy órában.

Az önkényt jelentkeztettek száma 21 és pedig Ágotha A., Blahunka S., Gergely E., Ráduly J., Tályán G., Viola S. III. o. t., Dobay D., Pakot G., Simó E. IV. o. t., Dobay L., Diemár Gy., Incze F., Soó R. V. o. t., Bagoly M. VI. o. t., Endes M. Gencsi Z., Király A., Lukáts J., Pekri Gy., Pekri J. és Simó M. VII. o. t., kik mindannyian kitartó buzgalommal és eredménynyel működtek egész éven át.

Tankönyv a Gabelsberger-Markovits-féle. Embery Á.

IV.

Írásbeli magyar dolgozatok az 1887/88. tanévben.

V. osztály.

1. Hogyan kell előkészülni az iskolai évhez? 2. Példák a meghatározás-, felosztás- és részelésre. 3. Egy nyári zivatar leírása. 4. Hála a szülők iránt. 5. Itéletek- és következtetésekre példák. 6. Szabad dolgozat a növénytan köréből. 7. A tél. (Leírás.) 8. „Itt élned, halnod kell.“ (Chria.) 9. Folyamodvány ösztöndijért. 10. A Budvárán. (Merengés a multon.)

VI. osztály.

1. Korán munkáljunk, hogy a siker biztosítva legyen. 2. Volunnia és Coriolán találkozása Róma előtt. 3. A sors-tragoediának káros befolyása erkölcsi életünkre. 4. A dráma hatása a társadalmi életre. 5. Az állatország elterjedésének föltételei és haszna. 6. „Minden órának leszakad virágát.“ (Mondat chria.) 7. Visszatekintés ifjúkorunk napjaira, s okulás belőle jelenre és jövőre. (Cicerói chria.) 8. Gyászbeszéd, szabadon választva. 9. Az előbbinek kicserélt bírálata. 10. A szózat, szónoki beszéddé átalakítva.

VII. osztály.

1. A tragoedia, vigjáték és a tulajdonképpeni dráma, miben egyeznek és miben különböznek. (Értekezés.) 2. Az ifjú jellemének legbiztosabb mértéke a szerénység. 3. A mulandóság ismeretében rejlik létünk becse. (Elmélkedés.) Kemény Simon emlékezete. (Jellemrajz.) 5. „Kemény Simon emlékezeté“-nek kicserélt bírálata. 6. A mennyiségtudományok haszna az életben. 7. Szabad dolgozat. 8. Az önismeret föltételei. (Értekezés.) 9. A történelem az élet mestere. (Körütekintő elmélkedés.) 10. A lyrai költészet nemesítő hatása az emberi életre. (Tekintettel a lyra fejlődésére.)

VIII. osztály.

1. Az irodalomtörténet fontossága. (Értekezés.) 2. Mátyás korára mily hatása volt a renaissancenak? (Korjellemezés.) 3. A komoly törekvés a siker legközelebbi biztosítója. 4. Szabad dolgozat. 5. Kazinczy és Kármán mint széppróza írók. (Jellemző méltatás.) 6. A természet-tudományok és az élet. (Összehasonlító értekezés.) 7. Vörösmarty kora és költészete. 8. A jellem tántorithatlanságának föltételeit

miben véljük biztosíthatni. 9. A társadalom legszebb jellemvonása az élet által ejtett sebek fájdalmát részvét által enyhíteni. 10. Érettségi tételek: a) Kisfaludy Károly költészetének irányelve és jellemző méltatása. b) Amerika fölfedezésének következményei. c) Minő befolyása van az éghajlatnak az állat- és növényéletre, és ezeknek egymásra.

V.

Tudósítás a lefolyt 1887/88. iskolai évről.

A tanév kezdete.

A tanév kezdetén tartott tanári értekezlet tárgya vala: a tananyag felosztása, az előadási módszer megvitatása és az órarend megállapítása.

A tanuló ifjúság beiratása, valamint a felvételi vizsgálatok szept. 1—3. napjain tartattak meg. — Szept. 4-én az ünnepélyes „Veni Sancte“ megtartása után, a gymn. fegyelmi szabályai az ifjúság halltermében felolvastattak, mire az előadás minden osztályban kezdetét vette.

A tanári kar az iskola ügyeit 12 gyűlésen intézte el; ezek közül 2 a szervezkedéssel, 3 a tananyag módszeres kezelésének megállapításával, 3 a tanulók előmenetele és magánvelele megbirálásával foglalkozott. -- Ezekon kívül tartott 3 rendkívüli gyűlést, s végül 1-et a kir. tankerületi főigazgató ur hivatalos látogatása alkalmával.

Vallásügy.

Az ifjúság, vallásos és erkölcsös nevelése céljából az igazgató és tanárok vezetése alatt a téli időszakban vasár- és ünnepnapokon, az év többi szakaiban pedig mindennap megjelent a szent-miséen; vasár- és ünnepnapokon sz. beszédet is hallgatván. Az előadások mindenkor imával kezdettek és végeztek.

A tanév alatt 3-szor gyóntak és áldoztak. A husvéti szentgyónást és áldozást három napig tartó sz. gyakorlatok előzték meg. Az egyház által rendelt, minden nyilvános körmeneten az ifjúság is megjelent.

A 8-ik osztály hittani vizsgálatát mltgos Jung-Cseke Lajos püspöki biztos elnöklete alatt május 26-án tartatott meg; a többi

osztályokéi pedig jun. 18-án. Egy gör. kath., egy gör. kol. és egy unitárius felekezetű tanuló saját felekezete lelkészenél tanulta a hittant; egy gör. kath. tanuló pedig, szülőinek határozott kívánására, gymnasiumunknál tanulta.

Fegyelmi ügy.

A lefolyt iskolai évben a tanuló ifjúság erkölcsi viselet tekintetében a szabályrendeletek igényeinek általában megfelelt. — S habár egyesekre nézve a komolyabb megintés szükségesnek mutatkozott, mindamellet az összes ifjúság magatartása a várakozásnak teljesen megfelelő volt.

Egészségügy.

Az ifjúság egészségügyi viszonya, daczára a szembetegségnek, melyben 26-an szenvedvén, október óta hetenkint kétszer Dr. Szabady Ferencz megyei főorvos urnak igazán kitünő és meghálálhatlan szivességéből gyógykezeltettek, kedvező lefolyásu volt. — Felőbb rendelet következtében az egész gymn. ifjúság jun. hó 15-én Dr. Kassay Albert városi orvos úr által beoltatott.

Főigazgatói látogatás.

Ifjúságunk tanulmányi és fegyelmi állapotának megbírlása czéljából Nagygs. Elischer József kir. tanácsos és tankerületi főigazgató ur február 6—10. napjain tartotta hivatalos látogatását. Ezen idő lefolyása alatt megjelent minden osztály előadásain, s az iskolai épületet is szemügyre, beható bírlat alá vétvén, a tanári testülettel értekezletet tartott.

Vizsgálatok.

Az év végén tartatni szokott vizsgálatok minden osztályban junius hó második felében folytak le.

A tanév vége.

A tanév junius hó 29-én hálaadó istenitisztelettel fejeztetett be, ének, szavalat és az isk. zenekar darabjai előadásával. Erre a jutalmak és isk. bizonyítványok kiosztattak, s az ifjúság visszatért a szülői házhoz.

A Sz. Imre fineveldében (Convictus) a lefolyt tanévben ellátásban részesült 55 tanuló; és pedig 36 nyilvános alapítványt élvezett; 4 magán alapítványt; kettő kézi ösztöndíjat; 3 tanuló

asztalinasi czimen ingyen ellátásban részesült, 9 tanuló fizetés (105 frt) mellett. A nyilv. alapítványosokért az ösztöndíj-alap fejenként 85 frtot fizetett. Fineveldei alapítványok voltak: köz-alapítvány 12, Lipót-féle 7, Apor-féle 4, M. Terézia-féle 3, Mártonfi-féle 2, Miklósi-féle 2, Patavin-, Keserü-, Szücs, Biró- és Auonym-féle 1—1, kézi ösztöndíj Pekry-féle 2 (a 150 frt.)

A fineveldei tanulók naponként reggel egy adag buzakenyeret, délben levest, marhahust mártással, vastagételt sülttel, este vastagételt sülttel kaptak; ebéd és vacsorához fél-fél font buzakenyeret. Fűtés, világítás ingyen. Előjárók voltak: Szabó István fineveldei igazgató, Bándi Vazul fineveldei aligazgató. Élelmező Simó János, városi polgár, ki 85 frtért vállalta el egy-egy tanuló élelmezését.

VI.

Nevezetesebb rendeletek és leiratok.

1. Püspök Ur Ó Nmlga Szigethy István r. tanár részére a tizedéves pótlék megszavazását közli jul. 22. 2453—1887. sz. a.
2. Püspök Ur Ó Nmlga a szegénységi bizonyítvány kiállítására nézve intézkedni kegyeskedik okt. 9. 3078—1887. sz. a.
3. A himlő beoltás szükségességét közli Püspök Ur Ó Nmlga szept. 20. 3068—1887. sz. a.
4. Püspök Ur Ó Nmlga a védhimlőoltás szabályait 2 drb. melléklettel együtt megküldeni kegyeskedik nov. 10. 3557—1887. sz. a.
5. Püspök Ur Ó Nmlga a philosophia módosított tantervére nézve vonatkozólag felterjesztést kér nov. 15. 3869—1887. sz. a.
6. Püspök Ur Ó Nmlga az 1886/7. tanévi számadásra vonatkozó felmentvényt, és a tornatanító fizetésére újabb rendeletet megküldeni kegyeskedik decz. 13. 3916—1887. sz. a.
7. Püspök Ur Ó Nmlga rovatos kimatatót kíván a gymn. igazgató és azon tanárokról, kik a népfelkelés tetteles szolgálata alóli felmentésre javaslatba hozhatók, decz. 23. 4044—1887. sz. a.
8. Püspök Ur Ó Nmlga mélt. Daniel Gábor Udvarhelymegye főispánjának 136 frtos alapítványát köszönettel elfogadja febr. 18. 490—1888. sz. a.

9. Püspök Ur Ó Nmlga közölni kegyeskedik azt, miszerint Daróczi János és Király Lajos tanárok 100—100 frtnyi személyes pótléket nyertek febr. 5. 671—1888. sz. a.

10. Püspök Ur Ó Nmlga értesítése arról, miszerint az 1887/8. tanév érettségi vizsgálata június 13-ára tüzetett ki aprilis 30. 1338—1888. sz. a.

VII.

I. A tanári könyvtár gyarapodása.

a) Vétel útján.

Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben. — Németh J.: A kath. egyház kultusza, 2 k. — Dr. Rapaics R.; Egyetemes egyháztörténelem, 3 k. — Vachot Sándorné: Rajzok a multból. I. k. — Gr. Teleky S.: Emlékeim, 2 k, Lauka Gusztáv: A mult-ról a jelennek. — Mikes K.: Törökországi levelek és Mulatságos napok, 2 k. — Kármán J. művei, 2 k. — Vachot Imre emlékiratai, 1 k. — Dugonics András: Szomorú történet, 1 k. — Füssy Tamás: XIII. Leó pápa élete. — Katholikus szemle.

b) Ajándék útján.

József főherceg: Czigány nyelvtan. — Dr. Kúnos Ignác: Ozmán-török népköltési gyűjtemény, I. k. — Szilágyi Sándor: Erdélyi országgyűlési emlékek, XII. k. — Thanhoffer Lajos: Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez. — Ballagi Aladár: Colbert, I. r. — Bayer J.: A nemzeti játékszín története, 2 k. — Gelcich J.: Ragusa és Magyarország összeköttetéseinek oklevéltára. — Magyar tud. akadémiai almanach 1888-ra. — Budenz; Nyelvtudományi közlemények, XX. k. 3 f. — Matematikai és term. tudományi közlemények, 1887, 5 f. — Matematikai és term. tudományi értesítő, 3 f. — Értekezések a term. tudományok köréből, 2 f. — Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből, 1 f. — Értekezések a társadalmi tudományok köréből, 6 f. — Emlékbeszéd a magy. tud. akadémia elhunyt tagjai fölött, 3 f. — A magy. tud. akadémia értesítője 1887-re 7. sz., 1888-ra 1. és

2. sz. — Értekezések a tört. tudományok köréből, XIII. k., 8. sz. — Ávéd Jákó: A gyulafehérvári meteorológiai állomás megfigyelései 1875—1882. — Acta reg. scient. universitatis Claudiopolitanae Francisco Josephinae anni 1887/8. — Dr. Szádeczky Lajos: Isabella és János Zsigmond Lengyelországban. — Gergely S. és Spettkó B.: Diplomatorium Alvinczianum, III. k. — Pesti Fr.: Magyarország helynevei, I. k. — Marczali: Magyarország története II. József korában, III. k. — Nyelvemléktár, IX. és X. k. — Dr. Pasztory M.: A nemzetgazdaságtan haladása és iránya az utolsó tizenöt év alatt. — Rentmeister A.: Lex Falcidia és Querta Falcidia. — Makra és Józsa: A kath. egyház történelme. — Simonyi Zs.: A magyar határozók. — **T a n k ö n y v e k**: Eggenberger-féle könykereskedésből 2, Lampeltől 11, Franklin-társulattól 4, Kiliántól 1, Hügeltől 1, Atheneumtól 1, Dobrowszky és Frankltól 1, Ráth Mórtól 2, Zilahytól 3, Lauffer Vilmostól 4.

II. Az ifjúsági könyvtár gyarapodása.

a) Vétel útján.

Aczél József: Szomorú idők. Dr. Bognár Antal: Szoba-gymnastika. Dr. Fésüs György: Kortársaink. Gracza Tolimus: A nevelő Magyarország. Hahn Ottó: Északsarkvidéki utazás. Páli Ede: Költemények. Sann János: A szentgothárdi csata. Schmid Kristóf: A galambocska; Eichenfels Henrik; A karácsony est; Gottfried a fiatal remete; A piros tojások. Tissandier Gaston: A tudomány vértanui. Babik József: Százszorszépek. Verne Gyula: Hóditó robur. Csiky Gergely: A vasember. Dr. Jancsó és Dr. Boros: Tanulók olvasótára. Dolinay Gyula: Történelmi arcképcsarnok. Endrődi Sándor: Magyarhölgyek arcképcsarnoka. Tissandier G.: A munka bajnokai. Schiller Fr.: Wallenstein. Erkel Ferencz: István király. Müller K.: Cook a tengerész.

b) Ajándék útján.

Bartis András: Német olvasó. Gáspár István: C. Sallusti Crispi Bellum Jugurthinum. Lázár Kálmán: Ásvány- és földtan elemei, Logár-tábla, Német olvasó. Bálint Ferencz: Biblia (Roder

A.) Bálint József: Ballagi német olvasó. Hittan, számtan. Fejér Károly: Kölcsei Ferencz válogatott szónoki művei. Latin gyakorló. Hittan. Titus Livius és történet. Józsa József: Kölcsey válogatott szónoki művei. Történet és Magyar nyelv. Kovács Ferencz: Költői levelek. Lukács Lajos: Számtan és Mértan. Soó Rezsó: Koszorú. Ballagi Német olvasó. Magyar ifjúság. Simó Endre: Tigris bőr (regény). Balázs Gyula: Számtan, földrajz, II. kötet, magyar nyelv. Bálint János: Magyar olvasó. Zakariás Ferencz: Magyar nyelv. Daróczi Ignác: Vad ember. Daraghi Zoltán: Skalp vadászok. Simon Károly: Számtan. Vágási Domokos: Magyar nyelv és számtan.

c) Könyvek bekötetése által.

Blahunka József, Daraghy István, Daraghi Zoltán, Vágási Domokos, Bálint János, Berze Albert, Blahunka Sándor, Ráduly József, Szabó József, Szentpéteri Ferencz, Viola Sándor, Zakariás Ferencz, Simó Endre, id. Szabó István, ifj. Szabó István, Bálint Ferencz, Incze Ferencz, Jakab János, Király András, Kovács Ferencz, Lukács Lajos, Máthé Dénes, Morik Károly, Bagoly Mihály, Stojkovits Miklós, Zakariás Izsák, Albert István, Endes Miklós, Gencsi Zoltán, Pekri József, Sebestyén Imre, Szántó Mihály, Uber Endre, Kiss Sándor.

III. Ifj. segélyző könyvtár.

A tanári testület a lefolyt tanév elején elhatározta, hogy szegénysorsú tanulók részére „Ifj. segélyző könyvtár“ állít fel. E cél megvalósítása végett ifjúságunk a testület kezdeményezésére, Embery Árpád tagtárs ügybuzgó vezetése alatt, f. é. febr. hó 1-én a városháza nagytermében fényes publicum részvétele mellett tánczczal egybekötött szini előadást rendezett. Ezen előadás úgy szellemileg, mint anyagilag, igen sikerültnek mondható, mert 106 frt 52 krt tevő tiszta jövedelmével, valamint az udvarhely-megyei takarékpénztár 25 frtnyi ajándékával alapját vehetné meg az „Ifj. segélyző könyvtár“-nak.

IV. A természetrajzi szertár gyarapodása.

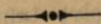
1. Állattaniak. Vétel útján: Bombinator igneus váza. Angvis fragilis váza. Aphrodite aculeata, Pagurus Bernhardus, Synapta digittata, Scorpio europaeus borszeszkészítmények. Serpula contortuplicata, Echinus esculentus száraz példányok. Egy darab gyűjtemény zoológiai görcsövi tárgyak. Felis catus egy fán kakukkal, kitömve.

Ajándék útján: Calderoni és Társa ajándéka: Lutra vulgaris, Crythagra butyracea Cape, Cercomacra tyrannina Coban ♂, Conurus jendaya, Monasa morphaea Brasilia, Parus caudatus, Phoenicotherapis rubicoides ♂ Guatemala, Calidris arenaria ♂, Coturnix dactylisonans, Tringa alpina ♂, Certhia familiaris, Formicarius moniliger Coban, Sissirostrum dubium ♂ Celebes, Mustela erminea, Anas ferina kitömve. — Diemár K. kir. ügyész ur sziveségéből: Pelias berus az oroszhegyi havasról és egy gyík.

2. Növénytanianak. Vétel útján: Növényöncztani készítmények 4 drb. — Equisetum limosum, Prothallium minta. Taxus baccatus masc. et. fem. Utricularia vulgaris minta.

V. A természettani szertár gyarapodása.

Üveggömb a levegő súlyának meghatározására. Nőe hővillamláncza. Sülyesztő hőmérő a folyadékok fajsúlyának meghatározására. Achromaticus hasáb. Kettőző mézspát. Electro dinamicus gép. Mérő szalag. Bolognai cseppek. Izzó lámpa a villamossághoz. Foncsor.

VIII.

Önképző kör.

Ezen egyesület 14 év óta áll fenn. Védnöke ez évben is Király Lajos tanár volt; tagjai pedig a felgymnasiumi ifjak. Tisztviselők: Bögözi Antal VIII. oszt. tanuló elnök; Koczian Lajos VII. o. t. alelnök. Az „Ébredés“ cz. folyóirat szerkesztői: Bögözi Antal, Válenstik Ferencz VIII., Gencsi Zoltán, Király Aladár, Koczian Lajos és Török Lajos VII. o. tanulók. Deák János VIII. o. tanuló főjegyző; Bagoly Mihály VI. o. tanuló aljegyző; Szabó Lázár VIII. o. t. pénztárnok; Sebestyén Imre VII. o. t. ellenőr.

Az egyesület egy alakuló és három hetenkint 10 rendes gyűlést tartott.

A gyűlüsek tárgyát az „Ébredés“-be bevált művek, az azokra hozott bírálatok felolvasása, és a gyűléseken tartott 8—10 szaváló megbírálása képezte.

A szaválásban kitüntek: Deák János VIII., Gencsi Zoltán, Király Aladár VII., Bálint József V. oszt. tanulók.

Koczián Lajost, a kör kebelében kifejtett munkásságáért az egyesület 5 frtnyi jutalomban részesítette.

Az év folytán beérkezett 78 munka, ezekből elfogadtatott 34, (33 eredeti, 1 fordított, 28 kötött és 6 kötetlen nyelvezetü.) Visszatartott 44, (36 kötött és 8 kötetlen nyelvezetü.)

Az egyesület ez évi bevétele tagsági díjakból 33 frt 80 kr. Ebből az évi szükségletre kiadatott 13 frt 20 kr. Koczián Lajosnak 5 frt; az évzáró ünnep alkalmával szaválásra megválasztott 3 tanulónak 3, 2—2 frt jutalmul adatik ki. És így a jelen évi bevételből fennmaradt 8 frt 60 kr., a 120 frt tőkéhez csatolva 128 frt 60 kr pénzvagyont tüntet fel az egyesület pénztára.

IX.

J u t a l m a k.

Az erdélyi róm. kath. tanulmányi alpból rendszerezített 21 frtnyi átalány, tansegédeszközök beszerzésére fordított, melyek az algyrnasium jelesebb tanulói között szorgalmi jutalmul osztattak ki, és pedig:

Az I. osztályból kapott Bencze Lajos egy isk. atlaszt. Ifj. Gáspár Dénes „Aranykönyv“ Dolinaitól. Kacsó András „A hazaszeretet könyve“ Dolinaitól. Kósa Imre „Gyöngysorok“ Dolinaitól. Pál Dénes ifjúsági olvasmányok Dolinai Gy.-tól, Komáromi István egy énekkönyvet.

A II. osztályból: Vágási Domokos „A szív“ Dolinaitól, Gergely Ferencz „Szünnapokra“ Dolinaitól és Elekes Antal „Tigrisbőr“ Dolinaitól, Balázs Mózes pedig egy énekkönyvet.

A III. osztályból: Gergely Elek egy történelmi munkát, Viola Sándor Petőfi költeményeit, Kénosy Géza és Tályán Antal Dr. Cserni „Tájékozás a csillagos égen“ cz. munkát.

A IV. osztályból: Beke Antal egy természetrajzi munkát, Pakot Gáspár Kölcsei F. verseit.

Az V. osztályból Fejér Károly, a VI. o.-ból Lázár Kálmán Dr. Cserni „Tájékozás a csillagos égen“ cz. munkát és Bagoly Mihály VI. oszt. tanuló Zrinyi „Szigeti Veszedelem“ cz. munkát.

Ezeiken felül az ifjak szorgalmának méltatásául a lefolyt tanévben a következők ajánlottak fel jutalmakat:

Egy Valaki 1 drb cs. kir. aranyat Lukács József VII. o. tanulónak, mint a hegedűn legjobban játszóknak. Egy Valaki Jules Vernenek egy regényét Király Aladár VII. o. tanulóknak.

Daraghy Béla ügyvéd ur 5 frtot a magyar történelemből legjobb főgymn. tanulóknak, melyet Váleentsik Ferencz VIII. o. végzett tanuló nyert el.

A székely egyleti takarékpénztár egy jó magaviseletű, szorgalmas és szegény, székely származású tanulóknak 25 frtot, oly kikötéssel, hogy a tanártestület 3 tanuló ajánljon, kik közül egynek a takarékpénztár ítéli oda a jutalmat.

Az udvarhelymegyei takarékpénztár 25 frtot az „Ifj. Kisegítő könyvtár“ részére.

Kóródy Endre igazgató 5 frtját két egyenlő részletben Bagoly M. VI. és Beke Antal IV. o. t. nyerték el; előbbi jó magaviseletért, utóbbi pedig mint olyan, ki az algymnasiumban a német nyelvből a legtöbb eredményt mutatott fel.

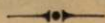
A Simó-féle alapítvány 3 frtnyi kamatja Simó Endre IV. és Daróczi Ignác II. o. tanulók között osztatott fel.

Az önképzőkör Kóczián Lajos VII. o. t. a kör kebelében kifejtett munkásságáért 5 frt jutalomban részesíti. A zárünnepélyen a szavalatra 7 frt díjat tűz ki, mely összéből 3 frtot kap a legjobb szavaló és 2—2 frtot a második és harmadik szavaló.

A tornavizsgálat a tanulók újraoltása miatt elmaradván, az erre begyűlt 3 frt 50 krnyi díj, mint zenejutalom a torna zenészei közt osztatott ki.

Fodadják mindnyájan, kik az ifjuság iránt tanusított nemes érdeklődésüknek tanujelét adták, a tanártestület hálás köszönetét.

A Bottáné-féle alapítvány 35 frtnyi kamatja, a viszonylag legjobb munkálat szerzőjének, a hagyományozó végrendelkezése szerint a zárünnepélyen a jelíges levélke febotása után adatott ki.

X.

Az ifjuság általános érdemsorozata.

I. osztály.

Jeles:

Bencze Lajos, alap.	1.
Ifj. Gáspár Dénes	2.
Kacsó András, ism.	1.
Kósa Imre	2.

Jó:

5 Bokor Balázs	1.
Komáromi István	1.
Márton Géza	2.
Pál Dénes	1.
Szántó Ákos	1.
10 Szent János	2.

Elsőrendű:

Bálint Antal ism.	2.
Blahunka József	2.
Dobai Zoltán	2.
Elekes Géza ism.	2.
15 Ferenczi László, ev. ref.	2.
Kandó János ism.	2.
Keszler Dániel	2.
Kovács János ism.	2.
Lázár Gál	2.
20 Pálfi János	2.
Petres Gyula	2.
Pluhár Gábor	1.
Szenkovics Ferencz	2.
Ürmösi Árpád	1.
25 Vitecs Imre	2.

Másodrendű:

Bálint János	2.
Daraghy István	2.

Garasy Gyula	2.
Id. Gáspár Dénes	2.
30 Kovács István	2.
Stecker Albert ism.	2.
Tibád Lajos ism.	3.

Magántanulók:

Elekes György
Elekes Gábor

Kimaradtak:

35 Asztalos János, ev. ref.
Mészáros Zoltán, ev. ref.
Szombatfalvi József, ism.
Kruk Elemér.

II. osztály.

Jeles:

Gergely Ferencz	1.
Vágási Domokos, alap	1.

Jó:

Balázs Mózes, alap	1.
Daraghy Zoltán	2.
5 Dávid Ferencz	1.
Elekes Antal	1.

Elsőrendű:

Benke Lajos	1.
Daróczi Ignác	1.
Imre Bálint	3.
10 Kacsó István, ism.	2.
Simón Károly	1.
Szász Tamás	1.
Tamás Bálint	2.

Másodrendű:

- Miklós Károly 2.
 15 Papp Albert 3.
 Bogácsi Lajos 3.
 Szenkovics János . . . 2.
 Valéna Ilyés, gör. kath. 3.

Kimaradt:

Sebestyén Dénes.

III. osztály.

Jeles:

- Gergely Elek 2.
 Viola Sándor, alap. . . 1.

Jó:

- Blahunka Sándor . . . 2.
 Józsa Imre, alap. . . . 2.
 5 Kénosy Géza, unit. . . 2.
 Ráduly József, alap. . . 2.
 Tályán Gergely, alap. . 1.

Elsőrendűek:

- Ágotha Antal 1.
 Balázs Gyula 1.
 10 Bálint András, ism. . . 1.
 Bálint János, alap. ism. 1.
 Berze Albert 1.
 Gergely András, alap. . 1.
 Szabó Nándor 2.
 15 Zakariás Ferencz . . . 2.

Másodrendűek:

- Dézi Balázs 2.
 Kovács Antal 1.
 Kovács Pongrácz . . . 2.
 László Ferencz 2.
 20 Lukács István 2.

- Lukácsfy János 2.
 Szentpéteri Ferencz . . 2.

Kimaradtak:

Szabó József, alap.
 Török Pál, magántanuló.

IV. osztály.

Jeles:

Beke Antal, alap. . . . 2.

Jó:

- Bálint Gáspár 1.
 Dobai Dezső 2.
 Kiss Kálmán, alap . . . 2.
 5 Pakot Gáspár, alap. . . 1.
 Simó Endre 2.
 Szabó István, alap. . . 2.

Elsőrendű:

- Dezső Ferencz 1.
 Virág József, ism. . . . 2.

Másodrendű:

10. Blájer Balázs 2.
 Boér Ártur, g. kath. . . 2.

Kimaradtak:

- Bálint Árpád
 Bálint Simon.
 Gál Károly.
 15 Id. Szabó István.

V. osztály.

Jeles:

- Diemár Gyula 1.
 Fejér Károly, alap. . . 2.

Elsőrendű:

- Bálint Ferencz 1.

- Bálint József, alap. . . 2.
 5 Dobai László, alap. . . 2.
 Huszár Zoltán, alap. . . 2.
 Józsa József, alap . . . 2.
 Lukács Lajos, alap. . . 2.
 Máthé Dénes . . . 1.
 10 Simó Tamás 1.
 Soó Rezső, alap. . . . 2.
 Török Ferencz, alap. . . 1.

Másodrendű:

- Bálint Károly, ism. . . 3.
 Bálint Péter 2.
 15 Incze Ferencz 2.
 Jakab János 2.
 Király András, alap . . 1.
 Kovács Ferencz 2.
 Mórik Károly, alap . . . 2.
 20 Vass Gáspár 2.

VI. osztály.

Jó:

- Bagoly Mihály, alap. . . 1.
 Lázár Kálmán, alap. . . 2.

Elsőrendű:

- Albert Zsigmond . . . 2.
 Gáspár István . . . 2.
 5 Panajot Ferencz . . . 2.
 Stojkovits Mik., g. kel. ism 2.
 Szabady Tivadar . . . 2.

Másodrendű:

- Józsa Kálmán, ev. ref. 3.
 Zakariás Izsák, ism. . . 2.

VII. osztály.

Jeles:

- Sebestyén Imre, alap. 1.

Jó:

- Albert István, alap. 1.
 Bartis András, alap. 2.

- Endes Miklós, alap. 1.
 5 Gencsi Zoltán, alap. 2.
 Király Aladár . . . 1.
 Lukács József . . . 2.
 Solyom Ferencz, alap. 2.

Elsőrendű:

- Beke Gyula, alap. . . 2.
 10 Fazakas Pál, alap. . . 2.
 Koczián Lajos, alap. . . 2.
 Kovács Albert . . . 2.
 Pekry György . . . 2.
 Szántó Mihály . . . 2.
 15 Török Lajos 2.

Másodrendű:

- Pekry József 2.
 Simó Mátyás 2.
 Tassaly Tamás . . . 3
 Uber Endre 2.
 20 Zsigmond Lázár . . . 3.

Kimaradt:

- Gyulai Márton.

VIII. osztály.

Jeles:

- Valentsik Ferencz, alap. 2.

Jó:

- Bögözi Antal, alap. . . 2.

Elsőrendű:

- Csáki József, alap. . . 1.
 Szabó Lázár 1.

Másodrendű:

- 5 Deák János 2.
 Huszár Lajos, alap. . . 2.
 Kiss Sándor, ev. ref. 2.

Magántanuló:

- Bokor György.
 Duka András.
 15 Fejér Imre.

I. A tanulókról általában.

I. Osztály	II. A tanulók száma				III. Vallásuk					IV. Nyelv-viszonyaik				V. Szüleik polgári állása					VI. Előmenetelők	
	beiratott	elhalt	elmaradt	év végén maradt	római katolikus	görög katolikus	görög keleti ágost. hitv.	ev. reform. unitárius	magyar	magyar, német	magyar, román	magyar, ném., román	értelmiségiek	önálló östermelők (földbirtokosok és bérlők)	önálló iparosok és kereskedők	állami és községi tisztviselők	magán tisztviselők	személyes szolgálatot tevők és munkások	haladók	ismétlők
I.	38	—	4	34	35	—	—	3	—	38	—	—	5	15	16	2	—	—	27	7
II.	19	—	1	18	18	1	—	—	—	18	—	1	2	9	8	—	—	—	13	5
III.	24	—	2	22	23	—	—	—	1	24	—	—	2	8	8	6	—	—	15	7
IV.	15	—	4	11	14	1	—	—	—	14	—	1	2	7	4	1	—	1	9	2
V.	20	—	—	20	20	—	—	—	—	20	—	—	1	13	1	5	—	—	12	8
VI.	9	—	—	9	7	—	1	—	—	8	—	1	2	3	4	—	—	—	7	2
VII.	21	—	1	20	21	—	—	—	—	21	—	—	3	14	—	4	—	—	15	5
VIII.	10	—	—	10	9	—	—	1	—	10	—	—	—	6	2	2	—	—	7	3
Összesen	156	—	12	144	147	2	1	5	1	153	—	3	17	75	43	20	—	1	105	39

Statistikai táblázatok. XI.

II. A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	I. osztály				II. osztály				III. osztály				IV. osztály			
	jeles	jó	elégleges	elégtelen	jeles	jó	elégleges	elégtelen	jeles	jó	elégleges	elégtelen	jeles	jó	elégleges	elégtelen
Hittan	7	12	12	1	5	5	8	—	8	4	10	—	4	5	2	—
Magyar nyelv	8	7	13	4	3	5	6	4	6	2	14	—	4	5	2	—
Latin nyelv	4	6	15	7	2	5	7	4	4	6	12	—	3	4	3	1
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	9	6	2	2	5	2
Földrajz	3	6	18	5	5	4	5	4	5	3	14	—	—	—	—	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	11	1	2	5	4	—
Mennyiségtan	14	5	12	1	4	4	6	4	3	11	8	—	3	4	3	1
Természetrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	4	—
Természettani földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	11	2	—	—	—	—
Geometriai rajz	7	15	10	—	4	4	6	4	4	10	8	—	7	4	—	—
Szépírás	3	20	9	—	1	11	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tornászat	—	10	22	—	—	17	1	—	2	15	5	—	—	10*	—	—
Ének	—	14	18	—	3	8	7	—	3	14	5	—	3	4	4	—

* Egy fel volt mentve.

II. A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály			
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen
Hittan	2	7	11	—	4	4	1	—	10	3	7	—	3	3	1	—
Magyar nyelv	4	7	9	—	—	3	6	—	7	8	5	—	1	2	4	—
Latin nyelv	3	4	9	4	2	2	5	—	1	7	7	5	1	—	3	3
Német nyelv	4	3	10	3	—	3	5	1	3	7	8	2	1	3	2	1
Görög nyelv	1	2	11	6	—	2	5	1	6	5	8	1	1	2	2	2
Történelem	2	8	10	—	1	4	4	—	9	—	10	1	3	—	2	2
Mennyiségtan	6	1	9	4	3	3	2	1	6	4	10	—	2	1	2	2
Természetrajz	2	7	9	2	1	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	7	3	2	2	1	2
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	8	1	1	3	—	3
Tornászat	6	13	1	—	2	7	—	—	6	13*	—	—	3	4	—	—
Ének	4	6	6	—	3	6	—	—	8	5	2	—	3	—	—	—

* Egy fel volt mentve.

III. A tanulók származási helyének áttekintése.

Lakhelye	O s z t á l y								Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Helybeli	20	9	11	7	3	3	4	2	59
Udvarhelymegyei . .	13	7	8	6	9	2	4	—	49
Háromszék „ . . .	—	—	2	1	6	2	5	6	22
Csik „	1	1	2	—	—	1	3	2	10
Maros-Torda „ . .	1	1	—	—	—	—	2	—	4
Brassó „	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Bereg „	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kolozs „	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Alsó-Fehér „ . . .	—	—	—	—	1	—	1	—	2
Kis-Küküllő „ . . .	—	—	—	—	1	—	2	—	3
Nagy-Küküllőm. . .	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Szathmárm.	1	—	1	—	—	—	—	—	2
Külföldi	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Összesen :	38	19	24	15	20	9	21	10	156

IV. A tanulók kora.

Osztály	S z ü l e t e t t													Összesen	
	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869	1868	1867	1866	1865		1864
I.	10	12	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
II.	—	6	4	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	19
III.	—	—	6	6	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	24
IV.	—	—	1	1	4	2	7	—	—	—	—	—	—	—	15
V.	—	—	—	1	3	6	2	8	—	—	—	—	—	—	20
VI.	—	—	—	—	—	1	5	1	1	1	—	—	—	—	9
VII.	—	—	—	—	—	2	5	4	4	3	2	1	—	—	21
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	3	1	—	1	10
Összesen	10	18	20	19	16	17	21	15	5	7	5	2	—	1	156

V. Az egészségügyi állapot.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
	osztály							
Betegségi eset könnyű jeleggel	13	5	6	6	4	7	11	5
" " súlyos "	—	—	1	—	—	—	1	—
" " járványos "	—	—	—	—	—	—	—	—
" " halállal végződött	—	—	—	—	—	—	—	—
Haláleset balesetből	—	—	—	—	—	—	—	—

IV. Az erkölcsi állapot.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
	osztály							
Jó magavisel. osztályzatot nyert	8	9	9	3	6	1	4	2
Szabályszerű " " "	23	5	13	8	13	7	14	5
Kevésbé szabályszerű " " "	1	4	—	—	1	1	2	—
Rosz " " "	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyszerű fegyelmi eljár. részerült	—	—	—	—	—	—	3	—
Súlyosabb " " "	—	—	—	—	—	—	—	—
Eltávolító " " "	—	—	—	—	—	—	—	—

VII. Az érettségi vizsgálatról.

Az iskolai év végén megtartatni szokott érettségi vizsgálat írásbeli részének, mely május 14, 15, 16, 17 s 18-ik napjain folyt le, következő tételei voltak:

1. Magyar nyelv- és irodalomból: a) Kisfaludy Károly költészetének irányelve és jellemző méltatása. b) Amerika fölfedezésének következményei. c) Minő befolyása van az éghajlatnak az állat- és növényéletre, és ezeknek egymásra? Az első tételt jól dolgozta 2, elégségesen 4, a harmadik tételt elégségesen dolgozta 1.

2. Német nyelvből: Etele és Leo pápa. (Békesy Gyula után) Tomor-Váradi, Olv. k. I. k. 3. kiad. 129. l. 33. sor. Elégségesen dolgozott 4, elégtelen 3.

3. Latin nyelvből: Cserny és Dávid. Latin stilusgyakorlatok című könyvének II. kötetéből a 110. lapon a 139-ik olvasmány, 28 sor. Czime: „Cyrus halála.“ Jól dolgozott 3, elégségesen 4.

4. Görög nyelvből: Az áldozat. Cyr. XII. 9—13-ik pontig bezárólag. (Schenkl-Horváth. Chrestomathia Xenophon Cyropaediája, Anabasisa és Socrates Nevezetességeiből L. sz. 115, 116 és 117.) Jelesen dolgozott 1, jól 1, elégségesen 5.

5. Mennyiségtanból. Az algebrából: Egy város 80.000 forintot vett kölcsön 15 évi amortizációra 5% mellett, hol a kamatoskamat is számítandó; 9 évig fizette az évi törlesztéseket, most azonban szándékozik a még hátralevő összes tartozást előlegesen egyszerre lefizetni. — Mennyi volt évenként az amortizációra fordított összeg, s mekkora összeggel törlesztheti hátra levő tartozását?

A mértanból: Egy 54°-ú szegvényrendszerben egy háromszög csúcsainak szegvényei: M pontra nézve $x = -3$, $y = 3$; M_1 pontra nézve $x_1 = -4$, $y_1 = -5$; M_2 pontra nézve $x_2 = 3.5$, $y_2 = -2.8$. Szerkesztendő a háromszög és a trigonometria segítségével meghatározandó a háromszög oldalainak hossza. Jelesen dolgozott 2, jól 2, elégségesen 1, elégtelen 2.

A VIII-ad osztályos tanulók osztályvizsgálata május 12-én volt, a szóbeli érettségi vizsgálat pedig nagyságos Elischer József nagyszabenyi kir. tank. főigazgató ur elnöklete alatt tartatott meg jun. 13-ik napján, a következő eredménnyel:

Jelentkezett	Írásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnak nyilvánított			Egyetemre szándékozott				Műegyetemre			Más pályára
			jelesen	jól	egyszerűen	theologiai	juridikai	medikai	philos. karba	építészeti	mérnöki s gépészi	vegyészi szakra	
7	7	7	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1

XII.

A jövő tanév kezdetéről.

Az 1888/9. tanévi magán-, pót- és javító-vizsgálatok f. évi augusztus 31-ik napján és szeptember 1-ső napján délelőtti 8—12 óráig fognak eszközöltetni. A beiratások is ekkor történnek 8—12 óráig és délután 2—5 óráig. Szeptember 2-án ünnepélyes „Veni Sancte“, a törvények felolvasása, s ezzel az új tanév megnyitása.

A középiskola első osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet, ki a 9-ik évet betöltötte s 12 évnél nem idősebb, mely körülmény *keresztlevél*, illetőleg hiteles *születési bizonyítvány* alapján igazolandó. Keresztlevél stb. a nmlts. Miniszteriumnak 1883. évi 4014. sz. a. kelt rendelete alapján minden *először beiktatandó* tanulótól okvetlenül bekövetelendő. Tizenkét évnél idősebb fiu fölvétele fölött a tanártestület határoz. — Ismereteinek mértékére nézve megköveteltetik, hogy a népiskola negyedik osztályának tananyagában kellő jártassággal birjon: ez ismereteit a külön fölvételi vizsgával igazolja. Kihallgattatik pedig minden tanuló a nyelvtanból (magyar) és mondattanból, számtanból; hozzájárul dictando-írás. A fölvételi vizsgálatnak minden a népiskolából a gymnasiumba lépő tanuló alája vettetik.

A felsőbb osztályokba való fölvétel a megelőző osztálynak sikeres végeztétől függ és vagy arról tanuskodó nyilvános iskolai okmányok (bizonyítvány és értesítő) vagy ezek hiányában külön vizsgálat alapján történik. Ha ez okmányokból az következtethető, hogy a fölvétetni kívánó tanulónak előmenetelét azon osztályban, melybe fölvétetni kíván, alig remélhetni — jogában áll a tanintézetnek, az illető tanulót fölvételi vizsgálat alá vonni s annak eredményéhez képest alsóbb osztályba is sorozni.

A két tantárgyból *elégtelen* tanjegyet nyert tanuló a vizsgálat ismételtetése és javíthatása végett a felsőbb tanhatóságához folyamodhatik; a kellőleg fölszerelt bélyeges folyamodvány okvetlenül az intézet igazgatóságánál legfőlebb *julius hó 10-ig* nyújtandó be.

Három vagy több tantárgyból elégtelen előmenetelt tanusított tanuló nem folyamodhatván, az osztály ismétlésére utasittatik.

Minden tanuló első felvételre személyesen és atyja, anyja vagy gyámja, illetőleg azoknak valamely külön megbizottja kíséretében *tartozik* az igazgatóságnál jelentkezni; — az illem pedig magával hozza, hogy a szülő magzatát személyesen vezesse azon tanárokhoz, kikre annak nevelés-oktatását bizza. Azon szülők vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekök vagy gyámfiok fölvételekor alkalmas helyettest kötelesek bemutatni, kikre a házi felügyelet- és nevelésre nézve köteleességüket és jogukat át ruházzák, hogy a gondviselésökre bizott tanulóra nézve az igazgatóság értesítését elfogadhassák. A szülők és gyámok e részben minden változtatást személyesen vagy írásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál; ennek viszont joga és kötelessége ott, hol alapos oknál fogva a gondviselést elégtelennek vagy a befolyást épen károsnak tartja, megkövetelni, hogy e tekintetben czélszerű változás történjék.

Minden ezen intézetbe felvétetni akaró tanuló	
fölvételi díjul fizet	4 frt — kr.
Egyébként minden tanuló az ifjúsági könyvtár	
számára főgymnasiumban	50 kr.
algymnasiumban	25 kr.
értesítőre	50 kr.
A nem kath. vallásu tanulók tandija	8 frt — kr.

Ezen díjakat a beiratás alkalmával minden tanuló **azonnal** tartozik lefizetni.

Figyelmeztetés. A bizonyítványok nyilvános okmányok lévén, melyek az élet különböző körülményei között elkerülhetlen szükségesek, azoknak gondos megőrzése és tisztán fentartása, különösen a szülőknek és gyámoknak figyelmökbe ajánlatik, miután a rendes tanodai bizonyítványok „másodlati“ (duplicata) csak az eredetinek elvesztét okadatoltan kimutató folyamodványra az igazgatóság — az érettségi bizonyítványok másodlati pedig a nm. m. kir. közokt. Miniszteriumtól kieszközleendő engedélylyel állíthatók ki; a mi rendesen több időt vesz igénybe és költséggel jár; -- e szigor és megszorítás visszaélések elhárítására történik. Ez okból igen ajánlatos, eredeti bizonyítványokat kézből ki nem adni, hanem hivatalos másolatokat (copia) eszközöltetni, a kir. közjegyzőségek útján hitelesíttetni s ezeket netaláni folyamodványokhoz mellékletül csatolni.

Figyelmeztetés. Kéretnek a t. cz. szülők, vagy gyámok, hogy gyermekeik vagy gyámfiaik szemét, ha netalán szembetegségben volnának, a nagy szünidő alatt orvosilag kezeltessék; ellenkező esetben nem fognak felvétetni az intézetbe.

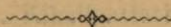
Az érdemjegyek fokozata.

a) Magaviselet: Jó = 1. — Szabályszerű = 2. — Kevésbé szabályszerű = 3. — Rosz = 4.

b) A tanulmányokban való előmenetel: Jeles = 1. — Jó = 2. — Elégséges = 3. — Elégtelen = 4.

Az érdemsorozatban előforduló rövidítések.

G. kath. = görög katolikus. — G. kel. = görög keleti. — Unit. = unitárius vallásu. Alap. = alapítványos. — Ism. = ismétlő. — Mgnt. = magántanuló.

T A R T A L O M.

	Lap.
I. Antigone. Irta: Embery Árpád	3.
II. A tanári személyzet	37.
III. Az előadott tananyag	39.
III. Rendkívüli tárgyak	56.
IV. Írásbeli magyar dolgozatok	57.
V. Tudósítás a lefolyt 1887/88. tanévről	58.
VI. Nevezetesebb rendeletek és leiratok	60.
VII. a) A tanári könyvtár gyarapodása	61.
b) Az ifjúsági könyvtár	62.
c) Ifj. segélyző könyvtár	63.
d) Szertárak gyarapodása	64.
VIII. Önképző kör	64.
IX. Jutalmak	65.
X. Az ifjúság általános érdemsorozata	67.
XI. Statistikai adatok	70.
XII. A jövő tanév kezdetéről	76.

TARTALOM

1	I. Általános bevezetés
2	II. A munka tárgya
3	III. Az előadás tárgya
4	IV. Bevezető fejezet
5	V. Bevezető fejezet
6	VI. Bevezető fejezet
7	VII. Bevezető fejezet
8	VIII. Bevezető fejezet
9	IX. Bevezető fejezet
10	X. Bevezető fejezet
11	XI. Bevezető fejezet
12	XII. Bevezető fejezet
13	XIII. Bevezető fejezet
14	XIV. Bevezető fejezet
15	XV. Bevezető fejezet
16	XVI. Bevezető fejezet
17	XVII. Bevezető fejezet
18	XVIII. Bevezető fejezet
19	XIX. Bevezető fejezet
20	XX. Bevezető fejezet
21	XXI. Bevezető fejezet
22	XXII. Bevezető fejezet
23	XXIII. Bevezető fejezet
24	XXIV. Bevezető fejezet
25	XXV. Bevezető fejezet
26	XXVI. Bevezető fejezet
27	XXVII. Bevezető fejezet
28	XXVIII. Bevezető fejezet
29	XXIX. Bevezető fejezet
30	XXX. Bevezető fejezet

